הלכות יבום וחליצה

משנה תורה לרמב״ם

geulaquiz.com

פרק א

א מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה שֶׁיִּיבֵּם אָדָם אֵשֶׁת אָחִיו מֵאָבִיו בֵּין מִן הַנִּשּׂוּאִין בֵּין מִן הָאֵרוּסִין אִם מֵת בְּלֹא זֶרַע שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ה) "וּבֵן אֵין לוֹ" (דברים כה ה) "יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ". וּמִן הַתּוֹרָה אֵין צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ יְבִמְתּוֹ שֶׁזּוֹ אִשְׁתּוֹ הִיא שֶׁהִקְנוּ אוֹתָהּ לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם אֶלָּא יָבוֹא עָלֶיהָ. וּכְתָבָתָהּ עַל נִכְסֵי בַּעְלָהּ שֶׁמֵּת:

ב לֹא רָצָה לְיַבֵּם אוֹ שֶׁלֹּא רָצְתָה הִיא. הֲרֵי זֶה חוֹלֵץ לָהּ וְאַחַר כָּךְ תִּהְיֶה מֻתֶּרֶת לְהִנָּשֵׂא לְאַחֵר. וּמִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לַחֲלֹץ אִם לֹא רָצָה לְיַבֵּם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ט) "וְחָלְצָה נַעֲלוֹ" וְגוֹ'. וּמִצְוַת יְבוּם קוֹדֶמֶת לְמִצְוַת חֲלִיצָה:

ג זֶה שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה (דברים כה ה) "וּבֵן אֵין לוֹ" אֶחָד הַבֵּן וְאֶחָד הַבַּת אוֹ זֶרַע הַבֵּן אוֹ זֶרַע הַבַּת הוֹאִיל וְיֵשׁ לוֹ זֶרַע מִכָּל מָקוֹם. וּבֵין מֵאִשָּׁה זוֹ בֵּין מֵאַחֶרֶת הֲרֵי זֶה פּוֹטֵר אֶת אִשְׁתּוֹ מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. אֲפִלּוּ הָיָה לוֹ זֶרַע מַמְזֵר אוֹ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה הֲרֵי זֶה פּוֹטֵר אֶת אִשְׁתּוֹ מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם:

ד אֲבָל בְּנוֹ מִן הַשִּׁפְחָה וּמִן הַכּוּתִית אֵינוֹ פּוֹטֵר אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁזֶּרַע הַבָּא מִן הַשִּׁפְחָה עֲבָדִים וְהַבָּא מִן כּוּתִית כּוּתִית וּכְאִלּוּ אֵינָם. הֲרֵי הוּא אוֹמֵר בְּשִׁפְחָה (שמות כא ד) "הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ" מִלַּמֵּד שֶׁוְּלָדָהּ כְּמוֹתָהּ. וּבְכוּתִית הוּא אוֹמֵר (דברים ז ד) "כִּי יָסִיר אֶת בִּנְךָ מֵאַחֲרַי" מֵסִיר אוֹתוֹ מִלְּהָשֵׁב בַּקָּהָל. וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁתַּחְרֵר בְּנוֹ מִן הַשִּׁפְחָה אוֹ נִתְגַּיֵּר בְּנוֹ מִן הַכּוּתִית הֲרֵי הֵן כִּשְׁאָר הַגֵּרִים וְהַמְשֻׁחְרָרִין וְאֵינָם פּוֹטְרִין אֶת אִשְׁתּוֹ. הֲרֵי שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן מִן הַשִּׁפְחָה שֶׁלּוֹ וְשִׁחְרְרוֹ וְשִׁחְרְרָהּ וּנְשָׂאָהּ וּמֵת בְּלֹא זֶרַע הֲרֵי זוֹ תִּתְיַבֵּם לְאָחִיו וְאַף עַל פִּי שֶׁבְּנָהּ מִמֶּנּוּ קָיֵם שֶׁכְּבָר שִׁחְרְרוֹ:

ה מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ אִשְׁתּוֹ מְעֻבֶּרֶת. אִם הִפִּילָה אַחַר מוֹתוֹ הֲרֵי זוֹ תִּתְיַבֵּם. וְאִם יָלְדָה וְיָצָא הַוָּלָד חַי לַאֲוִיר הָעוֹלָם אֲפִלּוּ מֵת בְּשָׁעָה שֶׁנּוֹלַד הֲרֵי אִמּוֹ פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. אֲבָל מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים עַד שֶׁיִּוָּדַע בְּוַדַּאי שֶׁכָּלוּ לוֹ חֳדָשָׁיו וְנוֹלַד לְתִשְׁעָה חֳדָשִׁים גְּמוּרִים. אֲבָל אִם לֹא נוֹדַע לְכַמָּה נוֹלַד. אִם חַי שְׁלֹשִׁים יוֹם הֲרֵי זֶה וְלַד קַיָּמָא וּפוֹטֵר נָשֵׁי אָבִיו מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. וְאִם מֵת בְּתוֹךְ הַשְּׁלֹשִׁים אֲפִלּוּ בְּיוֹם הַשְּׁלֹשִׁים בֵּין שֶׁמֵּת מֵחֲלִי בֵּין שֶׁנָּפַל מִן הַגַּג אוֹ אֲכָלוֹ אֲרִי הֲרֵי זֶה סָפֵק נָפֵל סָפֵק בֶּן קַיָּמָא וּצְרִיכָה חֲלִיצָה מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. אֲבָל לֹא תִּתְיַבֵּם:

ו מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אָח מִכָּל מָקוֹם אֲפִלּוּ מַמְזֵר אוֹ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה בֵּין קָטָן בֵּין גָּדוֹל מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה וְרַבּוֹ לַאֲוִיר הָעוֹלָם קֹדֶם שֶׁיָּמוּת אָחִיו הֲרֵי זֶה זוֹקֵק אֶת אִשְׁתּוֹ לְיִבּוּם. וְאִם הָיָה לוֹ אָח מִן הַשִּׁפְחָה אוֹ מִן הַכּוּתִית אֵינוֹ אָחִיו לְדָבָר מִן הַדְּבָרִים וְאֵינוֹ זוֹקֵק אֶת אִשְׁתּוֹ. וְאַף עַל פִּי שֶׁהָיְתָה לְדָתוֹ בְּקִדֻּשָּׁה הוֹאִיל וְהָיְתָה הוֹרָתוֹ שֶׁלֹּא בְּקִדֻּשָּׁה אֵינוֹ אָחִיו:

ז אַחִים מִן הָאֵם אֵינָן חֲשׁוּבִין אַחִים (אֶלָּא לַאֲבֵלוּת וּלְעִדּוּת אֲבָל) לְעִנְיַן יֵרֻשָּׁה אוֹ לְעִנְיַן יְבוּם וַחֲלִיצָה הֲרֵי הֵן כְּמִי שֶׁאֵינָן. שֶׁאֵין אַחְוָה אֶלָּא מֵאָב:

ח גֵּרִים שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ וַעֲבָדִים שֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ אֵין לָהֶן אַחְוָה כְּלָל וַהֲרֵי הֵן כְּזָרִים זֶה לָזֶה. וַאֲפִלּוּ אֶחָד מֵהֶם הוֹרָתוֹ שֶׁלֹּא בְּקִדֻּשָּׁה וְלֵדָתוֹ בְּקִדֻּשָּׁה וְהַשֵּׁנִי הוֹרָתוֹ וְלֵדָתוֹ בְּקִדֻּשָּׁה הֲרֵי הֵן כְּזָרִים. וַאֲפִלּוּ תְּאוֹמִים וְנוֹלְדוּ בְּקִדֻּשָּׁה אֵין בֵּינֵיהֶן אַחְוָה עַד שֶׁתְּהֵא הוֹרָתָן וְלֵדָתָן בְּקִדֻּשָּׁה:

ט מִי שֶׁהָיוּ לוֹ נָשִׁים רַבּוֹת וָמֵת. בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ שֶׁל אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת אֶת הַשְּׁאָר וְאֵינוֹ מְיַבֵּם לְשִׁתַּיִם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ט) "אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו" בַּיִת אֶחָד הוּא בּוֹנֶה וְאֵינוֹ בּוֹנֶה שְׁנֵי בָּתִּים. וְכֵן אִם הָיוּ לוֹ אַחִים רַבִּים אֶחָד מֵהֶן חוֹלֵץ אוֹ מְיַבֵּם לְאַחַת מִן הַיְּבָמוֹת וְיִתְּרוּ שְׁאָר הַצָּרוֹת:

י הָיוּ בִּיבָמוֹת אֲלוּ כְּשֵׁרוֹת לְכְהֻנָּה וּפְסוּלוֹת. אִם הָיָה מְיַבֵּם לְאֵי זוֹ שֶׁיִּרְצֶה. וְאִם הָיָה חוֹלֵץ יַחֲלֹץ לַפְּסוּלָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפְסֹל אֶת הַכְּשֵׁרָה לְכְהֻנָּה לַחֲלִיצָה:

יא מֵתוּ לוֹ אַחִין רַבִּים וְנָפְלוּ נְשׂוֹתֵיהֶן לְפָנָיו. אִם אֶפְשָׁר לוֹ לְיַבֵּם אֶת כֻּלָּן מְיַבֵּם וְאִם לָאו חוֹלֵץ. אוֹ חוֹלֵץ לְמִי שֶׁיִּרְצֶה מֵהֶן וּמְיַבֵּם לְמִי שֶׁיִּרְצֶה אַחַת מִכָּל בַּיִת וּבַיִת:

יב הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ נֶאֱסְרוּ צָרוֹתֶיהָ עָלָיו וְעַל שְׁאָר הָאַחִין וְאִם בָּא הוּא אוֹ אֶחָד מֵהָאַחִין עַל צָרָתָהּ הֲרֵי זֶה עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ה) "יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ" וְלֹא עָלֶיהָ וְעַל צָרָתָהּ וְלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה עֲשֵׂה. וְכֵן הַחוֹלֵץ לִיבִמְתּוֹ נֶאֱסְרָה הַחֲלוּצָה הִיא וְכָל צָרוֹתֶיהָ עַל הַחוֹלֵץ וְעַל שְׁאָר אַחִין. וְכֻלָּן אֲסוּרוֹת עֲלֵיהֶן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים כִּשְׁנֵיוֹת. שֶׁמֵּאַחַר שֶׁמֵּת אָחִיו בְּלֹא וָלָד נִסְתַּלֵּק אִסּוּר עֶרְוָה מֵעַל כָּל נָשָׁיו לְפִיכָךְ תּוֹפְסִין בָּהֶן הַקִּדּוּשִׁין כִּשְׁנֵיוֹת:

יג הַחוֹלֵץ לִיבִמְתּוֹ כְּשֵׁם שֶׁהִיא אֲסוּרָה עָלָיו כָּךְ קְרוֹבוֹתֶיהָ אֲסוּרוֹת עָלָיו. כְּגוֹן אִמָּהּ וּבִתָּהּ. וְכֵן הִיא אֲסוּרָה לִבְנוֹ וּלְאָחָיו. וַאֲפִלּוּ שְׁנֵיוֹת שֶׁלָּהּ אֲסוּרוֹת כְּגוֹן בַּת בַּת בִּתָּהּ. וְכֵן הִיא אֲסוּרָה לְבֶן בֶּן בְּנוֹ. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר הֲרֵי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ שֶׁגְּרָשָׁהּ. וְכֵן אִם מֵתָה יְבִמְתּוֹ וַעֲדַיִן הִיא זְקוּקָה לוֹ אָסוּר בְּקְרוֹבוֹתֶיהָ כְּאִלּוּ הָיְתָה אִשְׁתּוֹ וּמֵתָה תַּחְתָּיו. וְכָל הָאֲסוּרִין הָאֵלּוּ מִדִּבְרֵיהֶן. וּמֻתָּר אָדָם לִשָּׂא אֲחוֹת צָרַת חֲלוּצָתוֹ וּשְׁאָר קְרוֹבוֹתֶיהָ:

יד אָסוּר לְיָבָם לִשָּׂא קְרוֹבַת זְקוּקָתוֹ כְּגוֹן אִמָּהּ אוֹ בִּתָּהּ עַד שֶׁיְּיַבֵּם אֶחָד מֵאֶחָיו לָהּ אוֹ יַחֲלֹץ לָהּ וְתָסוּר זִקָּתוֹ מֵעָלֶיהָ וְיִשָּׂא אִמָּהּ אוֹ בִּתָּהּ אוֹ שְׁאָר קְרוֹבוֹתֶיהָ. אַף עַל פִּי שֶׁהֵן כֻּלָּן אֲסוּרוֹת עַל אֶחָיו שֶׁחָלַץ אוֹ יִבֵּם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ׃

טו הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ וְגֵרְשָׁהּ אִם רָצָה לְהַחֲזִיר יַחֲזִיר מִפְּנֵי שֶׁהִיא אִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר וְלֹא נִשְׁאַר עָלֶיהָ שֵׁם אֲסוּר מִפְּנֵי אֶחָיו כְּלָל לֹא מִדִּבְרֵי תוֹרָה וְלֹא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים׃

טז כְּבָר בֵּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת אִישׁוּת שֶׁבֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד בִּיאָתוֹ בִּיאָה וְדָבָר זֶה הֲלָכָה מִפִּי הַקַּבָּלָה. לְפִיכָךְ יָבָם קָטָן שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ אִם הָיָה בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד יְקַיֵּם. אֲבָל אִינוֹ חוֹלֵץ עַד שֶׁיִּגְדַּל וְיִבָּדֵק שֶׁהֲרֵי (דברים כה ז) "אִישׁ" כָּתוּב בַּפָּרָשָׁה לְעִנְיַן חֲלִיצָה. וְאִם הָיָה פָּחוֹת מִזֶּה אֵין בִּיאָתוֹ בִּיאָה. וּבִיאַת בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים אֵינָהּ קוֹנָה קִנְיַן גָּמוּר. לְפִיכָךְ אֵין יְבִמְתּוֹ נִתֶּרֶת לָזָר עַד שֶׁיָּבוֹא עָלֶיהָ אַחַר שֶׁיִּגְדַּל אוֹ עַד שֶׁתַּחֲלֹץ כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר׃

יז וְכֵן הַיְבָמָה הַקְּטַנָּה אִם רָצָה הַיָּבָם לְיַבֵּם אוֹתָהּ מְיַבֵּם אֲבָל אֵינָהּ חוֹלֶצֶת עַד שֶׁתַּגְדִּיל וְתִבָּדֵק. וַאֲפִלּוּ נִבְעֲלָה אַחַר י״ב שָׁנָה אֵינָהּ חוֹלֶצֶת עַד שֶׁתִּבְדֹּק וְיִמְצְאוּ בָּהּ הַסִּימָנִין׃

יח כֵּיצַד שֶׁאֵין הַיָּבָם חוֹלֵץ עַד שֶׁיֵּעָשֶׂה אִישׁ כָּךְ אֵין הַיְבָמָה חוֹלֶצֶת עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה אִשָּׁה גְּדוֹלָה. וְיָבָם קָטָן שֶׁבָּא עַל יְבָמָה קְטַנָּה יִגְדְּלוּ זֶה עִם זֶה׃

יט הַיְבָמָה לֹא תִתְיַבֵּם וְלֹא תַחֲלֹץ עַד שֶׁתַּמְתִּין תִּשְׁעִים יוֹם חוּץ מִיּוֹם הַמִּיתָה וּמִיּוֹם הַיִּבּוּם וּמִיּוֹם הַחֲלִיצָה כִּשְׁאָר כָּל הַנָּשִׁים. וּמִפְּנֵי מָה לֹא תַחֲלֹץ בְּתוֹךְ תִּשְׁעִים יוֹם מִפְּנֵי שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְיִבּוּם וְנֶאֱמַר (דברים כה ז) "אִם לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת אֶת יְבִמְתּוֹ" (דברים כה ט) "וְחָלְצָה נַעֲלוֹ" וְגוֹ׳ בְּעֵת שֶׁהִיא עוֹלָה לְיִבּוּם עוֹלָה לַחֲלִיצָה וְכָל זְמַן שֶׁאֵינָהּ עוֹלָה לְיִבּוּם אֵינָהּ עוֹלָה לַחֲלִיצָה. וְאִם יִבֵּם אוֹתָהּ אוֹ חָלַץ בְּתוֹךְ הַשְּׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים הוֹאִיל וְאֵינָהּ מְעֻבֶּרֶת הֲרֵי זוֹ נִפְטֶרֶת וְאֵינָהּ צְרִיכָה כְּלוּם׃

כ הַחוֹלֵץ לִיבְמָתוֹ וְנִמְצֵאת מְעֻבֶּרֶת וְיָלְדָה. אִם הָיָה וָלָד שֶׁל קַיָּמָא הֲרֵי זוֹ כְּמִי שֶׁלֹּא נָחְלְצָה לוֹ מֵעוֹלָם וּמֻתֶּרֶת לְכָהֵנָּה וּמֻתָּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ. וְאִם הִפִּילָה אוֹ שֶׁלֹּא שָׁהָה שְׁלֹשִׁים יוֹם אַחַר שֶׁנּוֹלַד חוֹזֵר וְחוֹלֵץ לָהּ הוּא אוֹ אֶחָד מֵאֶחָיו. שֶׁחֲלִיצַת הַמְעֻבֶּרֶת אֵינָהּ חֲלִיצָה וּבִיאַת הַמְעֻבֶּרֶת אֵינָהּ יְבוּם׃

כא לְפִיכָךְ הַכּוֹנֵס אוֹ הַחוֹלֵץ לִיבְמָתוֹ הַמְעֻבֶּרֶת לֹא תִּנָּשֵׂא צָרָתָהּ עַד שֶׁתֵּלֵד זוֹ. שֶׁאֵין הַוָּלָד מַתִּיר עַד שֶׁיֵּצֵא לָאֲוִיר הָעוֹלָם׃

כב הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ וְנִמְצֵאת מְעֻבֶּרֶת מַפְרִישִׁין אוֹתָן וּמַמְתִּינִין לָהּ. אִם הִפִּילָה יַחֲזֹר וְיִקַּיֵּם. וְאִם יָלְדָה אֲפִלּוּ מֵת בְּיוֹם שֶׁנּוֹלַד הֲרֵי זֶה מוֹצִיאָהּ בְּגֵט וְחוֹלֵץ לָהּ וְאַחַר כָּךְ תִּהְיֶה מֻתֶּרֶת לַאֲחֵרִים. וְאִם נִתְקַיֵּם הַוָּלָד שְׁלֹשִׁים יוֹם אַחַר שֶׁנּוֹלַד הֲרֵי זֶה וָלָד שֶׁל קַיָּמָא וְאֵינָהּ צְרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵּט מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲרָוָה עָלָיו׃

כג יָלְדָה לְאַחַר שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים מִשֶּׁנִּתְיַבְּמָה וָלָד שֶׁל קַיָּמָא הֲרֵי זֶה הַוָּלָד סָפֵק אִם בֶּן תִּשְׁעָה לָרִאשׁוֹן אִם בֶּן שִׁבְעָה לָאַחֲרוֹן לְפִיכָךְ יוֹצִיא בְּגֵט וְהַוָּלָד כָּשֵׁר. וְאִם בָּא עָלֶיהָ אַחַר שֶׁיָּלְדָה הַבָּנִים שֶׁיָּבְאוּ אַחֲרָיו סָפֵק מַמְזֵרִים׃

פרק ב

א מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים שֶׁלֹּא יָבֹא הַיָּבָם עַל יְבִמְתּוֹ עַד שֶׁיְּקַדֵּשׁ אוֹתָהּ בִּפְנֵי שְׁנֵי עֵדִים בִּפְרוּטָה אוֹ בְּשָׁוֶה פְּרוּטָה וְזֶהוּ הַנִּקְרָא מַאֲמָר. וְאֵין הַמַּאֲמָר קוֹנֶה בַּיְבָמָה קִנְיָן גָּמוּר כְּמוֹ הַבִּיאָה. וְהָעוֹשֶׂה מַאֲמָר בִּיבְמָתוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּהּ לֹא עָשָׂה כְּלוּם שֶׁאֵין הָאִשָּׁה מִתְקַדֶּשֶׁת אֶלָּא לִרְצוֹנָהּ. וּקְטַנָּה מִן הָאֲרוּסִין אֵין עוֹשִׂין בָּהּ מַאֲמָר אֶלָּא מִדַּעַת אָבִיהָ׃

ב וּכְשֶׁם שֶׁהוּא מְקַדֵּשׁ אֶת יְבִמְתּוֹ כָּךְ הוּא מְבָרֵךְ בִּרְכַּת נִשּׂוּאִין בַּעֲשָׂרָה וְכוֹתֵב כְּתֻבָּה כְּדִין כָּל נוֹשֵׂא אִשָּׁה. הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ וְלֹא עָשָׂה בָּהּ מַאֲמָר קָנָה קִנְיָן גָּמוּר וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְחַזֵּר וּלְקַדֵּשׁ אַחַר הַבְּעִילָה. וּמַכִּין אוֹתוֹ מַכַּת מַרְדּוּת. וְכוֹתֵב לָהּ כְּתֻבָּה׃

ג הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד בֵּין בְּאֹנֶס בֵּין בְּרָצוֹן. בֵּין שֶׁהָיָה הוּא מֵזִיד וְהִיא שׁוֹגֶגֶת אוֹ אֲנוּסָה. בֵּין שֶׁהָיְתָה הִיא מְזִידָה וְהוּא שׁוֹגֵג אוֹ אָנוּס. בֵּין שֶׁהָיְתָה יְשֵׁנָה בֵּין שֶׁהָיְתָה עֵרָה (בֵּין שֶׁבָּא עָלֶיהָ כְּדַרְכָּהּ בֵּין שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ). אֶחָד הַמַּעֲרֶה וְאֶחָד הַגּוֹמֵר קָנָה׃

ד בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁנִּתְכַּוֵּן לִבְעֹל אֲבָל (אִם נָפַל מִן הַגַּג וְנִתְקַע בָּהּ אוֹ) שֶׁבָּא עָלֶיהָ שִׁכּוֹר שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר כְּלוּם אוֹ יָשֵׁן לֹא קָנָה. נִתְכַּוֵּן לְדָבָר אַחֵר וְהֵטִיחַ בִּיבְמָתוֹ לֹא קָנָה. לְהָטִיחַ בִּבְהֵמָה וְהֵטִיחַ בִּיבְמָתוֹ קָנָה שֶׁהֲרֵי נִתְכַּוֵּן לְשׁוּם בְּעִילָה מִכָּל מָקוֹם׃

ה יְבָמָה שֶׁנִּתְיַבְּמָה וְאָמְרָה בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם לֹא נִבְעַלְתִּי וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא אוֹמֵר בָּעַלְתִּי וְגֵרְשָׁהּ כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיַּחֲלֹץ הוֹאִיל וְקִדֵּם וְגֵרְשָׁהּ בְּגֵט. וְאִם עָדַיִן לֹא גֵּרַשׁ כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיִּבְעל אוֹ יַחֲלֹץ וְיוֹצִיא בְּגֵט. גֵּרְשָׁהּ לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם וְהִיא אוֹמֶרֶת לֹא נִבְעַלְתִּי מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ שֶׁיַּחֲלֹץ לָהּ. וְאִם הָיָה מוֹדֶה שֶׁלֹּא בָּעַל

כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲלֹץ. הִיא אוֹמֶרֶת נִבְעַלְתִּי וְהוּא אוֹמֵר לֹא בָּעַלְתִּי אֵינָהּ צְרִיכָה חֲלִיצָה שֶׁאֵין זֶה נֶאֱמָן לְאָסְרָהּ עַל כָּל אָדָם אַחַר שֶׁכְּנָסָהּ:

ו מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ אַחִים רַבִּים מִצְוָה עַל הַגָּדוֹל לְיַבֵּם אוֹ לַחֲלֹץ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ו) "וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד". מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בִּבְכוֹר שֶׁבָּאַחִין כְּלוֹמַר גָּדוֹל הָאַחִין יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו הַמֵּת. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר אֲשֶׁר תֵּלֵד מַשְׁמָעוֹ אֲשֶׁר יָלְדָה הָאֵם וְאֵין מַשְׁמָעוֹ אֲשֶׁר תֵּלֵד הַיְבָמָה:

ז לֹא רָצָה הַגָּדוֹל לְיַבֵּם מְחַזְּרִין עַל כָּל הָאַחִין. לֹא רָצוּ חוֹזְרִין אֵצֶל הַגָּדוֹל וְאוֹמְרִין עָלֶיךָ מִצְוָה אוֹ חֲלֹץ אוֹ יַבֵּם. וְאֵין כּוֹפִין אֶת הַיָּבָם לְיַבֵּם אֶבָל כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲלֹץ:

ח אָמַר הַגָּדוֹל הַמְתִּינוּ לִי עַד שֶׁיִּגְדַּיל הַקָּטָן אוֹ עַד שֶׁיָּבוֹא הַהוֹלֵךְ אוֹ עַד שֶׁיַּבְרִיא הַחֹרֶשׁ וְנִמְלֹךְ בּוֹ וְאִם לֹא יִרְצֶה אֲנִי אֲיַבֵּם אוֹ אֲנִי אֶחְלֹץ אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. אֶלָּא אוֹמְרִין לוֹ עָלֶיךָ מִצְוָה אוֹ יַבֵּם אוֹ חֲלֹץ:

ט וְכֵן אִם הָיָה הַגָּדוֹל בִּמְדִינָה אַחֶרֶת אֵין אָחִיו הַקָּטָן יָכוֹל לוֹמַר עַל אָחִי הַגָּדוֹל הִיא הַמִּצְוָה הַמְתִּינוּ לוֹ עַד שֶׁיָּבוֹא אֶלָּא אוֹמְרִין לְזֶה שֶׁהוּא כָּאן יַבֵּם אוֹ חֲלֹץ:

י יְבָמָה הָרְאוּיָה לְיִבּוּם שֶׁלֹּא רָצְתָה לְהִתְיַבֵּם דִּינָהּ כְּדִין מוֹרֶדֶת עַל בַּעְלָהּ וְכוֹפִין אֶת יְבָמָהּ לַחֲלֹץ לָהּ וְתֵצֵא בִּלֹא כְּתֻבָּה. וְאִם הִנִּיחַ אָחִיו נָשִׁים רַבּוֹת כָּל מִי שֶׁתִּבְעָהּ הַיָּבָם מֵהֶן לְיִבּוּם וְלֹא רָצְתָה הִיא הַמּוֹרֶדֶת וְחוֹלֶצֶת לָהּ וְתֵצֵא בִּלֹא כְּתֻבָּה. וּשְׁאָר צָרוֹתֶיהָ שֶׁלֹּא נִתְבָּעוּ נוֹטְלוֹת כְּתֻבָּתָן כִּשְׁאָר הָאַלְמָנוֹת:

יא הָיוּ הַיְבָמִין רַבִּים וְתָבַע אוֹתָהּ הַגָּדוֹל לְיִבּוּם וְהִיא אֵינָהּ רוֹצָה בּוֹ וְרוֹצָה בְּאָחִיו אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ, שֶׁמִּצְוָה בַּגָּדוֹל לְיַבֵּם:

יב אָמַר הַגָּדוֹל אֵינִי רוֹצֶה לֹא לְיַבֵּם וְלֹא לַחֲלֹץ. הֲרֵי אַתְּ לְפָנֶיךָ. וְתָבַע אוֹתָהּ אֶחָד מִן הָאַחִין לְיִבּוּם וְהִיא אֵינָהּ רוֹצָה בּוֹ וְרָצְתָה בְּאָח אַחֵר וְהוּא רוֹצֶה בָּהּ. אֵין זוֹ מוֹרֶדֶת מֵאַחַר שֶׁנִּסְתַּלֵּק הַגָּדוֹל שֶׁמִּצְוָה בּוֹ הֲרֵי כֵּלָּן שָׁוִין וְהוֹאִיל וְהִיא רוֹצָה בְּאֶחָד מֵהֶן וְהוּא רוֹצֶה בָּהּ הֲרֵי זֹאת לֹא מָרְדָה. וְלֹא עוֹד אֶלָּא אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן בִּמְדִינָה אַחֶרֶת וְאָמְרָה הֲרֵי אֲנִי מַמְתֶּנֶת אוֹתוֹ עַד שֶׁיָּבוֹא וְייַבֵּם אוֹתִי אֲבָל זֶה אֵינִי רוֹצָה בּוֹ אֵין זוֹ מוֹרֶדֶת. וְאוֹמְרִים לְזֶה שֶׁאֵינוֹ הַגָּדוֹל הַתּוֹבֵעַ אוֹתָהּ אִם תִּרְצֶה לַחֲלֹץ לָהּ וְלִתֵּן לָהּ כְּתֻבָּה חֲלֹץ. וְאִם לָאו הֲרֵי רָצְתָה שֶׁתֵּשֵׁב עַד שֶׁיָּבוֹא אָחִיךָ הוֹאִיל וְאֵין לְךָ דִּין קָדִימָה עָלָיו:

יג בָּא זֶה שֶׁתָּלְתָה בּוֹ וְלֹא רָצָה בָּהּ. חוֹזְרִין אֵצֶל זֶה שֶׁתָּבַע אוֹתָהּ לְיַבֵּם וְהִיא אֵינָהּ רוֹצָה בּוֹ. וְאוֹמְרִין לָהּ אֵין כָּאן מִי שֶׁרָצָה לְיַבֵּם אֶלָּא זֶה וּמִצְוַת יִבּוּם קוֹדֶמֶת. אוֹ תְּתַיַּבֵּם לוֹ אוֹ תֵּצֵא בִּלֹא כְּתֻבָּה כְּדִין כָּל מוֹרֶדֶת:

יד כָּל יְבָמָה שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁדִּינָהּ שֶׁתַּחֲלֹץ וְלֹא תִּתְייַבֵּם הֲרֵי זוֹ נוֹטֶלֶת כְּתֻבָּתָהּ אִם יֵשׁ לָהּ כְּתֻבָּה כִּשְׁאָר כָּל הָאַלְמָנוֹת. וְכֵן אִם הָיָה יְבָמָהּ מַכֶּה שְׁחִין אוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁאָר מוּמֵי אֲנָשִׁים חוֹלֵץ לָהּ וְנוֹטֶלֶת כְּתֻבָּתָהּ. נוֹלְדוּ בָּהּ מוּמִין כְּשֶׁהִיא שׁוֹמֶרֶת יָבָם, נִסְתַּחֲפָה שָׁדַהוּ. אִם לֹא רָצָה לְיַבֵּם יַחֲלֹץ וְיִתֵּן כְּתֻבָּה:

טו יְבָמָה שֶׁנִּדְרָה הֲנָיָה מִיבָמָהּ בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ. אוֹ שֶׁנִּדְרָה הֲנָיָה מִכָּל הַיְהוּדִים. כּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיַּחֲלֹץ לָהּ וְתִטֹּל כְּתֻבָּתָהּ. וְאִם נָדְרָה לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ מְבַקְּשִׁים מִמֶּנּוּ שֶׁיַּחֲלֹץ לָהּ וְאִם לֹא רָצָה הֲרֵי זוֹ מוֹרֶדֶת. וְכֵן אִם נִתְכַּוְּנָה בִּנְדָרָהּ אֲפִלּוּ בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ כְּדֵי שֶׁלֹּא יְיַבֵּם אוֹתָהּ אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲלֹץ אֶלָּא אִם כֵּן מָרְדָה וְתֵצֵא בִּלֹא כְּתֻבָּה:

טז יְבָמָה שֶׁתִּבְעָהּ הַיָּבָם לַחֲלִיצָה וְהִיא אוֹמֶרֶת אֵינִי חוֹלֶצֶת וְלֹא נוֹטֶלֶת כְּתֻבָּה אֶלָּא אֵשֵׁב בְּבֵית בַּעְלִי וְכִשְׁאָר כָּל הָאַלְמָנוֹת אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ. שֶׁהֲרֵי הִקְנוּ אוֹתָהּ לְזֶה מִן הַשָּׁמַיִם. רָצָה מְיַבֵּם רָצָה חוֹלֵץ וְנוֹתֵן כְּתֻבָּה. וְלֹא עוֹד אֶלָּא אֲפִלּוּ אָמְרָה אֲנִי נְזוּנֶת מִשֶּׁלִּי וְאֵשֵׁב עֲגוּנָה כָּל יְמֵי חַיֵּי אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ. שֶׁהֲרֵי הַיָּבָם אוֹמֵר לָהּ כָּל זְמַן שֶׁאַתְּ זְקוּקָה לִי אֵין נוֹתְנִין לִי אִשָּׁה אַחֶרֶת. וַאֲפִלּוּ הָיָה נָשׂוּי אֲפִלּוּ שֶׁיִּשָּׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת אוֹ תִּהְיֶה לוֹ מְרִיבָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ מִפְּנֵי הַיְבָמָה:

יז יְבָמָה שֶׁלֹּא הָיָה לָהּ עַל בַּעְלָהּ כְּתֻבָּה מִפְּנֵי שֶׁהָיְתָה אֲסוּרָה עָלָיו וַהֲרֵי הִיא מֻתֶּרֶת לַיָּבָם כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר. אִם רָצָה הַיָּבָם לְיַבֵּם מְיַבֵּם וְאֵין לָהּ עָלָיו כְּתֻבָּה כְּדֶרֶךְ שֶׁלֹּא הָיָה לָהּ עַל בַּעְלָהּ. וְדִינָהּ עִם יְבָמָהּ בַּתּוֹסֶפֶת כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה עִם בַּעְלָהּ. אֲבָל אִם לֹא כָּתַב לָהּ בַּעְלָהּ כְּתֻבָּה אוֹ שֶׁמָּכְרָה לוֹ כְּתֻבָּתָהּ אוֹ מָחֲלָה אוֹתָהּ צָרִיךְ הַיָּבָם לִכְתֹּב לָהּ כְּתֻבָּה כִּשְׁאָר הָאַלְמָנוֹת:

יח הַיְבָמָה קֹדֶם שֶׁיָּבוֹא עָלֶיהָ יְבָמָהּ אוֹ קֹדֶם שֶׁיְּחַלֹּץ לָהּ חֲרֵי הִיא אֲסוּרָה לְהִנָּשֵׂא לְזָר שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ה) "לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר". וְאִם נִשֵּׂאת לְאַחֵר וּבָעַל לוֹקֶה הוּא וְהִיא וּמוֹצִיאָהּ בְּגֵט. וַאֲפִלּוּ הָיוּ לוֹ כַּמָּה בָּנִים מִמֶּנָּה. וְנֶאֱסְרָה עָלָיו וְעַל יְבָמָהּ. וְיִבָּמָהּ חוֹלֵץ לָהּ וַאֲחַר כָּךְ תִּהְיֶה מֻתֶּרֶת לַאֲחֵרִים:

יט נִתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר לֹא נֶאֱסְרָה עַל יְבָמָהּ אֶלָּא נוֹתֵן לָהּ הַזָּר שְׁקִדְּשָׁהּ גֵּט וְיִבָּמָהּ מְיַבֵּם אוֹ חוֹלֵץ. וְאִם הָיָה יְבָמָהּ כֹּהֵן שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִשָּׂא גְּרוּשָׁה תֵּצֵא מִן הַזָּר בְּגֵט כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא הַחוֹטֵא נִשְׂכָּר. וְיַחֲלֹץ לָהּ יְבָמָהּ:

כ חֲזַר הַגֵּר שֶׁגֵּרְשָׂהּ מִן הָאֵרוּסִין וּנְשָׂאָהּ אַחַר שֶׁחָלַץ לָהּ יְבָמָהּ אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדוֹ. אֲבָל אִם גֵּרְשָׂהּ מִן הַנִּשּׂוּאִין וְחָזַר וּנְשָׂאָהּ אַחַר שֶׁחָלְצָה מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדוֹ מִפְּנֵי שֶׁהִיא דּוֹמָה לְאֵשֶׁת אִישׁ שֶׁנִּשֵּׂאת וּבָא בַּעְלָהּ שֶׁהִיא אֲסוּרָה עַל זֶה וְעַל זֶה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְהַיְבָמָה שֶׁזִּנְּתָה וְהִיא זְקוּקָה לֹא נֶאֶסְרָה עַל יְבָמָהּ אֶלָּא רָצָה חוֹלֵץ רָצָה מְיַבֵּם׃

כא כָּל יְבָמָה שֶׁהִיא סָפֵק מִדִּבְרֵיהֶם אִם יֵשׁ עָלֶיהָ זִקַּת יָבָם אוֹ אֵין עָלֶיהָ זִקַּת יָבָם. כְּגוֹן יְבָמָה שֶׁיָּלְדָה וָלָד שֶׁלֹּא כָּלוּ לוֹ חֳדָשָׁיו וּמֵת בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם שֶׁדַּיְנָהּ שֶׁתַּחֲלֹץ מִסָּפֵק מִדִּבְרֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. אִם הָלְכָה וְנִתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר קֹדֶם חֲלִיצָה חוֹלֵץ לָהּ יְבָמָהּ וְתֵשֵׁב עִם בַּעְלָהּ. וְאִם נִתְקַדְּשָׁה לְכֹהֵן שֶׁהוּא אָסוּר בַּחֲלוּצָה אֵינוֹ חוֹלֵץ לָהּ. שֶׁאֵין אוֹסְרִין עַל זֶה אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם סָפֵק דִּבְרֵיהֶן. גֵּרְשָׂהּ הַכֹּהֵן אוֹ מֵת הֲרֵי זוֹ חוֹלֶצֶת וְאַחַר כָּךְ מַתֶּרֶת לַאֲחֵרִים לְכַתְּחִלָּה׃

פרק ג

א הָאוֹמֵר זֶה בְּנִי אוֹ שֶׁאָמַר יֵשׁ לִי בָּנִים הֲרֵי זֶה נֶאֱמָן וּפוֹטֵר אֶת אִשְׁתּוֹ מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם׃

ב אָמַר זֶה אָחִי אוֹ שֶׁאָמַר יֵשׁ לִי אַחִין אֵינוֹ נֶאֱמָן לֶאֱסֹר אֶת אִשְׁתּוֹ וּלְהַנִּיחָהּ זְקוּקָה לְיָבָם שֶׁהֲרֵי זֶה מִתְכַּוֵּן לְאָסְרָהּ לְאַחֵר מוֹתוֹ׃

ג הָיָה מֻחְזָק שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַחִין וְאָמַר בְּשָׁעַת מִיתָתוֹ אֵין לִי אַחִין אֵינוֹ נֶאֱמָן. וְכֵן אִם אָמַר עַל מִי שֶׁהֻחְזַק אָחִיו אֵין זֶה אָחִי אֵינוֹ נֶאֱמָן. לֹא הָיָה מֻחְזָק בְּאַחִין וְיָצָא קוֹל שֶׁיֵּשׁ [שָׁם] עֵדִים שֶׁיָּעִידוּ שֶׁיֵּשׁ לְבַעְלָהּ אַחִין וְהָעֵדִים בִּמְדִינָה אַחֶרֶת. אֲפִלּוּ אָמַר הוּא בְּשָׁעַת מִיתָתוֹ אֵין לִי אָח הֲרֵי זוֹ חוֹשֶׁשֶׁת וְתַמְתִּין עַד שֶׁיָּבוֹאוּ הָעֵדִים שֶׁאָמְרוּ וְיִשְׁאֲלוּ׃

ד מִי שֶׁזִּנָּה עִם אִשָּׁה בֵּין פְּנוּיָה בֵּין אֵשֶׁת אִישׁ וְנִתְעַבְּרָה וְאָמַר זֶה הֶעֱבָר מִמֶּנִּי הוּא וַאֲפִלּוּ הִיא מוֹדָה לוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּנוֹ לְעִנְיַן יֵרֵשָׁה הֲרֵי זֶה סָפֵק לְעִנְיַן יִבּוּם. כְּשֵׁם שֶׁזִּנְּתָה עִם זֶה כָּךְ זִנְּתָה עִם אַחֵר. וּמֵאַיִן יְוַדַּע הַדָּבָר שֶׁזֶּה בְּנוֹ וַדַּאי וַהֲרֵי אֵין לוֹ חֲזָקָה. אֶלָּא לְעוֹלָם סָפֵק הוּא וּלְהַחֲמִיר דָּנִין בּוֹ וְחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת׃

ה נֶאֱמָן עֵד אֶחָד לְהָעִיד לִיבָמָה שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ וּמִתְיַבֶּמֶת עַל פִּיו. אוֹ שֶׁמֵּת יְבָמָהּ אוֹ שֶׁנִּתַּן לְבַעְלָהּ בֵּן, לְהַתִּירָהּ לָזָר. אֲפִלּוּ עֶבֶד אוֹ אִשָּׁה אוֹ עַכּוּ״ם מֵסִיחַ לְפִי תֻּמּוֹ מֵעִיד בְּמִיתַת הַיָּבָם כְּמוֹ שֶׁמֵּעִיד בְּאֵשֶׁת אִישׁ לְהַתִּירָהּ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת גֵּרוּשִׁין׃

ו וְחָמֵשׁ נָשִׁים שֶׁאֵין מְעִידוֹת זוֹ לָזוֹ שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ כָּךְ אֵין מְעִידִין לָהּ שֶׁמֵּת יְבָמָהּ. וְדִין עֵדוּת זוֹ כְּדִין אוֹתָהּ עֵדוּת לְעִנְיַן עֵדִים שֶׁמַּכְחִישִׁין זֶה אֶת זֶה בְּמִיתַת הַיָּבָם וּלְכָל דָּבָר׃

ז שְׁתֵּי יְבָמוֹת שֶׁבָּאוּ מִמְּדִינַת הַיָּם זוֹ אוֹמֶרֶת מֵת בַּעְלִי וְזוֹ אוֹמֶרֶת מֵת בַּעְלִי. זוֹ אֲסוּרָה מִפְּנֵי בַּעְלָהּ שֶׁל זוֹ וְזוֹ אֲסוּרָה מִפְּנֵי בַּעְלָהּ שֶׁל זוֹ. שֶׁאֵין יְבִמְתָּהּ נֶאֱמֶנֶת לְהָעִיד לָהּ שֶׁמֵּת יְבָמָהּ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ׃

ח הָיָה לְאַחַת מֵהֶן עֵד שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ. זוֹ שֶׁיֵּשׁ לָהּ הָעֵד עוֹמֶדֶת בְּאֲסוּרָהּ שֶׁאֵינָהּ אֲסוּרָה מִפְּנֵי בַּעְלָהּ אֶלָּא מִפְּנֵי יְבָמָהּ. וְזוֹ שֶׁאֵין לָהּ עֵד מֻתֶּרֶת שֶׁהֲרֵי הֵעִיד הָעֵד שֶׁמֵּת יְבָמָהּ וְהִיא נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר שֶׁמֵּת בַּעְלִי׃

ט הָיָה לָזוֹ בָּנִים וְלָזוֹ אֵין בָּנִים זוֹ שֶׁאֵין לָהּ בָּנִים אֲסוּרָה וְזוֹ שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים מֻתֶּרֶת. הָיָה לָהֶן יָבָם אֶחָד כָּאן הֲרֵי זֶה מְיַבֵּם לִשְׁתֵּיהֶן׃

י מֵת זֶה הַיָּבָם שֶׁיִּבֵּם אוֹתָן אֲסוּרוֹת לְהִנָּשֵׂא לָזָר כְּשֶׁהָיוּ בַּתְּחִלָּה. נִתְיַבְּמוּ וְנִתְגָּרְשׁוּ הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרוֹת לָזָר׃

יא אַף עַל פִּי שֶׁהָאִשָּׁה נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר מֵת בַּעְלִי וְתִנָּשֵׂא אוֹ תִּתְיַבֵּם אֵין הַיְבָמָה נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר מֵת יְבָמִי שֶׁתִּנָּשֵׂא לָזָר הוֹאִיל וְהוּא אָסוּר לָאוֹ שֶׁמָּא יִהְיֶה קַל בְּעֵינֶיהָ. וְכֵן אֵין הַיָּבָם נֶאֱמָן לוֹמַר מֵת אָחִי שֶׁיְּיַבֵּם אֶת אִשְׁתּוֹ שֶׁמָּא עֵינָיו נָתַן בָּהּ. וְאֵין הָאִשָּׁה נֶאֱמֶנֶת לוֹמַר מֵתָה אֲחוֹתִי שֶׁתִּכָּנֵס לְבֵיתָהּ. וְאֵין הָאִישׁ נֶאֱמָן לוֹמַר מֵתָה אִשְׁתִּי שֶׁיִּשָּׂא אֶת אֲחוֹתָהּ עַד שֶׁיָּעִידוּ שְׁנֵי עֵדִים שֶׁמֵּתָה אֲחוֹתָהּ וְאַחַר כָּךְ תִּכָּנֵס לְבֵיתָהּ. שֶׁלֹּא הֶאֱמִינוּ עַד אֶחָד אֶלָּא מִשּׁוּם הַתֶּרֶת עֲגוּנָה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ׃

יב לְפִיכָךְ הָאִשָּׁה שֶׁהָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ וְיָבְמָהּ לִמְדִינַת הַיָּם וּבָאָה וְאָמְרָה מֵת בַּעְלִי וְאַחַר כָּךְ מֵת יְבָמִי. אוֹ שֶׁאָמְרָה מֵת יְבָמִי וְאַחַר כָּךְ מֵת בַּעְלִי הֲרֵי זוֹ אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. אֲבָל אִם הָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ בִּלְבַד וּבָאָה וְאָמְרָה נָתַן לִי יָבָם בִּמְדִינַת הַיָּם וָמֵת. בֵּין שֶׁאָמְרָה מֵת יְבָמִי וְאַחַר כָּךְ מֵת בַּעְלִי בֵּין שֶׁאָמְרָה מֵת בַּעְלִי וְאַחַר כָּךְ מֵת הַיָּבָם שֶׁנָּתַן לִי הֲרֵי זוֹ נֶאֱמֶנֶת שֶׁהַפֶּה שֶׁאָסַר הוּא הַפֶּה שֶׁהִתִּיר׃

יג הָאִשָּׁה שֶׁהָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ וּבְנָהּ לִמְדִינַת הַיָּם וּבָאָה וְאָמְרָה מֵת בַּעְלִי וְאַחַר כָּךְ מֵת בְּנִי נֶאֱמָנֶת. שֶׁהֲרֵי הָיְתָה בְּחֶזְקַת הֶתֵּר לְזָר בְּעֵת שֶׁהָלְכָה. אָמְרָה מֵת בְּנִי וְאַחַר כָּךְ מֵת בַּעְלִי אֵינָהּ נֶאֱמָנֶת לְהַתִּיבֵם וְחוֹשְׁשִׁין לְדִבְרֶיהָ וְחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת:

יד הָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ בִּלְבַד וּבָאָה וְאָמְרָה נִתַּן לִי בֵּן בְּמִדִינַת הַיָּם וָמֵת וְאַחַר כָּךְ מֵת בַּעְלִי נֶאֱמֶנֶת וּמִתְיַבֶּמֶת שֶׁהֲרֵי הָיְתָה בְּחֶזְקַת הֶתֵּר לִיבָמָהּ בְּעֵת שֶׁהָלְכָה. אָמְרָה מֵת בַּעְלִי וְאַחַר כָּךְ מֵת הַבֵּן שֶׁנִּתַּן לִי אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת לִפְטֹר עַצְמָהּ מִן הַיִּבּוּם וּמִן הַחֲלִיצָה וְחוֹשְׁשִׁין לִדְבָרֶיהָ וְחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת:

טו בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁהָיְתָה פְּסוּלָה לְכְהֻנָּה מִתְּחִלָּה כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה גְּרוּשָׁה אוֹ חֲלָלָה אוֹ שֶׁאָמְרָה בַּמְּעָרָה הָיִינוּ כְּשֵׁמֶת. אֲבָל אִם אֵין הַדָּבָר כֵּן אֵינָהּ חוֹלֶצֶת. שֶׁמָּא תַּחֲלִץ וְיִבּוֹאוּ עֵדִים וְיָעִידוּ שֶׁהַדָּבָר כְּמוֹ שֶׁאָמְרָה וְהַבַּעַל מֵת תְּחִלָּה וְנִמְצֵאת חֲלִיצָה זוֹ אֵינָהּ כְּלוּם וְתִנָּשֵׂא לְכֹהֵן וְיִרְאֶה הָרוֹאֶה אוֹתָהּ שֶׁחָלְצָה וְנִשֵּׂאת לְכֹהֵן וְיֵדְמֶה שֶׁהַחֲלוּצָה מֻתֶּרֶת לְכְהֻנָּה וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ בָּעֵדִים שֶׁבָּאוּ. לְפִיכָךְ לֹא תַּחֲלֹץ וְלֹא תִּתְיַבֵּם אֶלָּא תִּשָּׁאֵר בְּחֶזְקַת זְקוּקָה כְּשֶׁיָּצְאָה עַד שֶׁיָּבוֹאוּ עֵדִים:

טז וְכֵן אִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ וְצָרָתָהּ לִמְדִינַת הַיָּם וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ לָהּ מֵת בַּעְלֵךְ הֲרֵי זוֹ לֹא תַּחֲלֹץ וְלֹא תִּתְיַבֵּם לְעוֹלָם עַד שֶׁיִּוָּדַע אִם יָלְדָה צָרָתָהּ אוֹ לֹא יָלְדָה. וְלָמָּה לֹא תַּחֲלֹץ אַחַר תִּשְׁעָה חֳדָשִׁים מִמִּיתַת הַבַּעַל וְתִהְיֶה מֻתֶּרֶת לָזָר עַל כָּל פָּנִים שֶׁאִם יָלְדָה צָרָתָהּ הֲרֵי נִפְטְרָה זוֹ וְאִם לֹא יָלְדָה הֲרֵי נֶחְלְצָה. גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִוָּדַע אַחַר הַחֲלִיצָה שֶׁיָּלְדָה צָרָתָהּ וָלָד שֶׁל קַיָּמָא וְנִמְצֵאת זֹאת שֶׁאֵינָהּ חֲלוּצָה וְתִנָּשֵׂא לְכֹהֵן אַחַר שֶׁנֶּחְלְצָה וְיֹאמַר הָרוֹאֶה שֶׁלֹּא יָדַע בָּעֵדִים שֶׁבָּאוּ שֶׁהַחֲלוּצָה מֻתֶּרֶת לְכֹהֵן וְיַעִיד שֶׁרָאָה אוֹתָהּ נִשֵּׂאת לְכְהֻנָּה עַל פִּי בֵּית דִּין. לְפִיכָךְ אִם הָיְתָה אֲסוּרָה לְכְהֻנָּה מִתְּחִלָּתָהּ הֲרֵי זוֹ חוֹלֶצֶת לְאַחַר תִּשְׁעָה וְתִנָּשֵׂא לָזָר. אֲבָל זוֹ הַצָּרָה שֶׁהָיְתָה עִם בַּעְלָהּ כְּשֶׁמֵּת תַּמְתִּין תִּשְׁעִים יוֹם כִּשְׁאָר הַיְבָמוֹת וְתַחְלֹץ אוֹ תִּתְיַבֵּם וְלֹא תָּחוּשׁ לְצָרָתָהּ שֶׁבַּמְּדִינָה הָאַחֶרֶת הוֹאִיל וְלֹא הָיָה בַּעְלָהּ עִמָּהּ בַּמְּדִינָה:

יז הָאִשָּׁה שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ וְהָיְתָה לָהּ חָמוֹת בְּמִדִינַת הַיָּם אֵינָהּ חוֹשֶׁשֶׁת שֶׁמָּא יָלְדָה חֲמוֹתָהּ וּכְבָר נִתַּן לָהּ יָבָם בִּמְדִינָה אַחֶרֶת. שֶׁלֹּא גָּזְרוּ בְּדָבָר זֶה. אֶלָּא נַעֲמִיד אוֹתָהּ עַל חֶזְקָתָהּ שֶׁהֲרֵי הִיא מֻתֶּרֶת. וְהוּא הַדִּין לְאִשָּׁה שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ וְהָיָה לוֹ בֵּן בְּמִדִינָה אַחֶרֶת הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת לָזָר וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא מֵת הַבֵּן אֶלָּא הַעֲמֵד אוֹתָהּ עַל חֶזְקָתָהּ:

יח יָצְאת חֲמוֹתָהּ מְעֻבֶּרֶת הֲרֵי זוֹ חוֹשֶׁשֶׁת וְלֹא תִּנָּשֵׂא לָזָר עַד שֶׁתֵּדַע מֶה הָיָה סוֹף עִבּוּר חֲמוֹתָהּ שֶׁמָּא נוֹלַד לָהּ יָבָם קֹדֶם מִיתַת הַבַּעַל:

יט הָאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ וּבְנָהּ לִמְדִינַת הַיָּם וּבָאוּ וְאָמְרוּ לָהּ מֵת בַּעְלֵךְ וְאַחַר כָּךְ מֵת בְּנֵךְ וְנִשֵּׂאת וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע שֶׁחִלּוּף הָיוּ הַדְּבָרִים תֵּצֵא וְהַוָּלָד כָּשֵׁר. אָמְרוּ לָהּ מֵת בְּנֵךְ וְאַחַר כָּךְ מֵת בַּעְלֵךְ וְנִתְיַבְּמָה וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע שֶׁהָיוּ הַדְּבָרִים חִלּוּף תֵּצֵא וְהַוָּלָד שֶׁנּוֹלַד לִפְנֵי הַשְּׁמוּעָה אוֹ לְאַחַר הַשְּׁמוּעָה מַמְזֵר:

פרק ד

א כֵּיצַד מִצְוַת חֲלִיצָה. הַיְבָמָה הוֹלֶכֶת אַחַר הַיָּבָם בְּמָקוֹם שֶׁהוּא שָׁם וּבָאָה לַדַּיָּנִין. וְהֵן קוֹרְאִין לוֹ וְנוֹתְנִין לוֹ עֵצָה הַהוֹגֶנֶת לוֹ וְלָהּ. אִם עֵצָה טוֹבָה לַיָּבֶם יוֹעֲצִין אוֹתוֹ לְיַבֵּם. וְאִם עֵצָה טוֹבָה לַחֲלֹץ כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה הִיא יַלְדָּה וְהוּא זָקֵן אוֹ הִיא זְקֵנָה וְהוּא יֶלֶד יוֹעֲצִין אוֹתוֹ לַחֲלֹץ:

ב וּצְרִיכִין הַדַּיָּנִין לְקַבֵּעַ מָקוֹם שֶׁיֵּשְׁבוּ בּוֹ וְאַחַר כָּךְ תַּחֲלֹץ שָׁם בִּפְנֵיהֶם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ז) "וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה אֶל הַזְּקֵנִים" וְגוֹ'. לֹא נוֹעֲדוּ וְלֹא קָבְעוּ מָקוֹם אֶלָּא נִקְרוּ נִקְרָה וְנִקְרֵאת הִיא וְהוּא לִפְנֵיהֶן וְחָלְצוּ חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה:

ג וּמְלַמְּדִין אוֹתָהּ וְאֶת הַיָּבָם לִקְרוֹת עַד שֶׁהוּא וְהִיא יִהְיוּ רְגִילִין וְתִהְיֶה יְכוֹלָה לִקְרוֹת (דברים כה ז) "לֹא אָבָה" בִּנְשִׁימָה אַחַת וְאַחַר כָּךְ תֹּאמַר יַבְמִי. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה מַשְׁמַע דְּבָרֶיהָ אָבָה יַבְמִי:

ד וּמֵאַחַר שֶׁתִּהְיֶה רְגִילָה לִקְרוֹת אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא קָרְאָה בִּנְשִׁימָה אַחַת אֵין מַקְפִּידִין עַל זֶה. אֲבָל אִם אֵינָהּ יְכוֹלָה מַרְגִּילִין אוֹתָהּ עַד שֶׁתֵּדַע:

ה וְהַחֲלִיצָה בַּיּוֹם וְלֹא בַּלַּיְלָה. וּבִפְנֵי שְׁלֹשָׁה שֶׁיּוֹדְעִין לְהַקְרוֹת. וְאִם אֶחָד מִן הַשְּׁלֹשָׁה גֵּר פָּסוּל. וַאֲפִלּוּ הָיָה אָבִיו גֵּר וְאִמּוֹ יִשְׂרְאֵלִית לֹא תַּחֲלֹץ עַד שֶׁיִּהְיֶה אָבִיו וְאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל. וּמִצְוָתָהּ בַּחֲמִשָּׁה כְּדֵי לְפַרְסֵם הַדָּבָר. וְאוֹתָן הַשְּׁנַיִם אֲפִלּוּ הָיוּ עַמֵּי הָאָרֶץ:

ו כֵּיצַד חוֹלְצִין. מְבִיאִין לוֹ מִנְעָל שֶׁל עוֹר שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָקֵב וְאֵינוֹ תָּפוּר בְּפִשְׁתָּן וְלוֹבְשׁוֹ בִּימִין וְקוֹשֵׁר רְצוּעוֹתָיו עַל רַגְלוֹ. וְעוֹמֵד הוּא וְהִיא בִּפְנֵי בֵּית דִּין וּמַקְרִין לַיְבָמָה בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ (דברים כה ז) "מֵאֵן יְבָמִי" וְגוֹ'. וְאַחַר כָּךְ מַקְרִין לַיָּבָם (דברים כה ח) "לֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ". וְנוֹטֵעַ רַגְלוֹ בָּאָרֶץ וְהִיא יוֹשֶׁבֶת וּפוֹשֶׁטֶת יָדָהּ בִּפְנֵי בֵּית דִּין וּמַתֶּרֶת רְצוּעוֹת הַמִּנְעָל מֵעַל רַגְלוֹ וְחוֹלֶצֶת הַמִּנְעָל וּמַשְׁלֶכֶת אוֹתוֹ לָאָרֶץ וּמְשַׁשְּׁמֵט רֹב הֶעָקֵב הֶתֵּרָה הַיְבָמָה לָזָר:

ז וְאַחַר כָּךְ עוֹמֶדֶת וְיוֹרֶקֶת בָּאָרֶץ כְּנֶגֶד פָּנָיו רֹק הַנִּרְאֶה לַדַּיָּנִין. שֶׁמִּצְוַת חֲלִיצָה שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶן עוֹמְדִין בִּשְׁעַת קְרִיאָה וּבִשְׁעַת רְקִיקָה וּצְרִיכִין הַדַּיָּנִין לִרְאוֹת הָרֹק הַיּוֹצֵא מִפִּיהָ. וְאַחַר כָּךְ מַקְרִין לָהּ (דברים כה ט) "כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו" (דברים כה י) "וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנָּעַל":

ח הַכֹּל בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ט) "כָּכָה" בַּלָּשׁוֹן הַזֶּה. וְכָל הַיּוֹשְׁבִין שָׁם עוֹנִים אַחֲרֶיהָ (דברים כה י) "חֲלוּץ הַנָּעַל" שָׁלֹשׁ פְּעָמִים. וְצָרִיךְ שֶׁתִּתְכַּוֵּן הַיְבָמָה שֶׁתַּחֲלֹץ לוֹ וְיִתְכַּוֵּן הוּא שֶׁיַּחֲלֹץ לָהּ. וְיַעֲשׂוּ מַעֲשִׂים אֵלּוּ לִשְׁמָן. וְהַסּוּמָא אֵינוֹ חוֹלֵץ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ט) "וְיָרְקָה בְּפָנָיו" וְאֵין זֶה רוֹאֶה הָרֹק:

ט נִמְצָא סֵדֶר הַחֲלִיצָה כָּךְ הוּא. קוֹרֵאָה הִיא תְּחִלָּה (דברים כה ז) "מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְמִי". וְאַחַר כָּךְ הוּא אוֹמֵר (דברים כה ח) "לֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ". וְאַחַר כָּךְ תַּחֲלֹץ. וְאַחַר כָּךְ תָּרֹק. וְאַחַר כָּךְ תִּקְרָא (דברים כה ט) "כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו" (דברים כה י) "וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנָּעַל":

י וְאֵין הַסֵּדֶר מְעַכֵּב אֶלָּא אִם לֹא קָרְאָה בַּתְּחִלָּה לֹא הִיא וְלֹא הוּא אוֹ שֶׁרָקְקָה וְאַחַר כָּךְ חָלְצָה אוֹ שֶׁקָּרְאָה וְאַחַר כָּךְ רָקְקָה חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה:

יא וְלָמָּה לֹא תַּחֲזֹר וְתָרֹק עַל הַסֵּדֶר שֶׁמָּא יֹאמְרוּ רְקִיקָה לְבַדָּהּ אֵינָהּ כְּלוּם וְאֵינָהּ פּוֹסֶלֶת מִן הָאַחִין:

יב חָלְצָה בִּלְבַד וְלֹא קָרְאָה וְלֹא רָקְקָה חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁחָלְצָה וְקָרְאָה וְלֹא רָקְקָה אוֹ שֶׁחָלְצָה וְרָקְקָה וְלֹא קָרְאָה שֶׁחֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה:

יג בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיוּ יְכוֹלִין לְדַבֵּר שֶׁהֲרֵי הֵן רְאוּיִין לִקְרוֹת. אֲבָל אִלֶּמֶת אוֹ אִלֵּם אֵינָן חוֹלְצִין וְאִם חָלְצוּ חֲלִיצָתָן פְּסוּלָה. וְאֵינָן כְּחֵרֵשׁ וְחֵרֶשֶׁת שֶׁחָלְצוּ שֶׁלֹּא עָשׂוּ כְּלוּם. לְפִי שֶׁהַחֵרֵשׁ אוֹ הַחֵרֶשֶׁת אֵינָן בְּנֵי דַּעַת:

יד רָקְקָה בִּלְבַד שֶׁלֹּא חָלְצָה וְלֹא קָרְאָה. אוֹ שֶׁרָקְקָה וְקָרְאָה וְלֹא חָלְצָה הֲרֵי זוֹ כַּחֲלִיצָה פְּסוּלָה. קָרְאָה הִיא וְהוּא וְלֹא חָלְצָה וְלֹא רָקְקָה לֹא עָשָׂה כְּלוּם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ט) "כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ". שֶׁהַמַּעֲשֶׂה שֶׁהוּא הַחֲלִיצָה וְהָרְקִיקָה הוּא שֶׁמּוֹעִיל אֲבָל הַקְּרִיאָה אֵינָהּ מְעַכֶּבֶת וְאֵינָהּ מוֹעֶלֶת:

טו חָלְצָה וְרָקְקָה וְקָרְאָה וְהֵם יוֹשְׁבִין אוֹ מֻטִּין עַל צִדֵּיהֶן. אוֹ שֶׁהָיָה שְׁרוּךְ הַנַּעַל קָשׁוּר עַל שׁוֹקוֹ מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַטָּה. אוֹ שֶׁחָלְצָה בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה עַמֵּי הָאָרֶץ שֶׁאֵינָן יוֹדְעִין לְהַקְרוֹת. וְכֵן הַסּוּמָא שֶׁחָלַץ. חֲלִיצָתוֹ כְּשֵׁרָה:

טז חָלְצָה בַּלַּיְלָה אוֹ שֶׁחָלְצָה בִּפְנֵי שְׁנַיִם אוֹ בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל. אוֹ שֶׁהָיָה הַמִּנְעָל קָשׁוּר לְמַעְלָה מִן הָאַרְכֻּבָּה. אוֹ שֶׁהִתִּיר הוּא וְשָׁמְטָה הִיא אוֹ שֶׁהִתִּירָה הִיא וְשָׁמַט הוּא. אוֹ שֶׁנִּתְכַּוְּנָה הִיא וְלֹא נִתְכַּוֵּן הוּא. אוֹ שֶׁנִּתְכַּוֵּן הוּא וְלֹא נִתְכַּוְּנָה הִיא. וְכֵן קְטַנָּה שֶׁחָלְצָה לְגָדוֹל. חֲלִיצָתָן פְּסוּלָה. וְכֵן אִם חָלְצָה בִּפְנֵי יָחִיד וַאֲפִלּוּ בֵּינוֹ לְבֵינָהּ וּבַלַּיְלָה הֲרֵי זוֹ חֲלִיצָה פְּסוּלָה. אֲבָל חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן שֶׁחָלְצוּ וְכָל הַחוֹלֵץ לְמִי שֶׁהִיא פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם אֵינָהּ חֲלִיצָה:

יז יָבָם שֶׁרָגְלוֹ הַיְמָנִית חֲתוּכָה אֵינוֹ חוֹלֵץ בִּשְׂמֹאל וְאִם חָלְצָה מֵעַל שְׂמֹאלוֹ חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. הָיְתָה רַגְלוֹ עֲקֻמָּה לְאָחוֹר אוֹ הֲפוּכָה עַל צִדָּהּ אוֹ שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ עַל רָאשֵׁי אֶצְבְּעוֹת רַגְלָיו הֲרֵי זֶה אֵינוֹ חוֹלֵץ שֶׁהַחוֹלֵץ צָרִיךְ לִנְעֹץ עֲקֵבוֹ בָּאָרֶץ וְזֶה אֵינוֹ יָכוֹל. וְאִם חָלְצָה לְמִי שֶׁרַגְלוֹ כָּךְ הֲרֵי חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה:

יח וְיַבָּמָה שֶׁיָּדֶיהָ חֲתוּכוֹת חוֹלֶצֶת לְכַתְּחִלָּה וַאֲפִלּוּ בְּשִׁנֶּיהָ שֶׁלֹּא נֶאֱמַר וְחָלְצָה בְּיָדָהּ. חָלְצָה בְּמִנְעָל שֶׁל בֶּגֶד אֵינָהּ חֲלִיצָה. אֲבָל אִם חָלְצָה בְּמִנְעָל שֶׁאֵין לוֹ עָקֵב. אוֹ שֶׁהָיָה תָּפוּר בְּפִשְׁתָּן. אוֹ שֶׁהָיָה מִנְעָל שֶׁל שֵׂעָר אוֹ שֶׁל סִיב אוֹ שֶׁל שַׁעַם אוֹ שֶׁל עֵץ. אוֹ שֶׁהָיָה מִנְעָל גָּדוֹל שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַלֵּךְ בּוֹ אוֹ קָטָן שֶׁאֵינוֹ חוֹפֶה אֶת רֹב רַגְלוֹ. אוֹ מִנְעָל פָּרוּם שֶׁאֵינוֹ חוֹפֶה רֹב הֶרֶגֶל אוֹ נִפְחַת שֶׁאֵין מְקַבֵּל רֹב הֶרֶגֶל. חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה:

יט חָלְצָה בְּסַנְדָּל שֶׁל עֵץ וּמְחֻפֶּה עוֹר אוֹ הָיְתָה קְרֻקְעִיתוֹ עוֹר וּלְחָיָיו שֶׁל שֵׂעָר. אוֹ שֶׁחָלְצָה סַנְדָּל שֶׁל שְׂמֹאל מֵעַל רַגְלוֹ הַיְמָנִית. אוֹ שֶׁלֹּא הָיָה הַמִּנְעָל שָׁלוּ אוֹ (שֶׁלֹּא) הָיָה גָּדוֹל שֶׁיָּכוֹל לְהַלֵּךְ בּוֹ. אוֹ קָטָן שֶׁחוֹפֶה אֶת רֹב רַגְלוֹ אוֹ נִפְרַם שֶׁחוֹפֶה אֶת רֹב הֶרֶגֶל אוֹ נִפְחַת שֶׁמְּקַבֵּל רֹב הֶרֶגֶל. חֲלִיצָתוֹ כְּשֵׁרָה:

כ סַנְדָּל הַמְּסֻגָּר וְהַמְּחֻלָּט וְשֶׁל עַכּוּ"ם שֶׁמַּנִּיחִין אוֹתוֹ בְּרַגְלֵי הַצּוּרָה לֹא תַּחֲלֹץ בּוֹ. וְאִם חָלְצָה חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא אָסוּר בַּהֲנָאָה. אֲבָל סַנְדָּל שֶׁל תִּקְרֹבֶת עַכּוּ"ם וְשֶׁל עִיר הַנִּדַּחַת. אוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה לְמֵת שֶׁיִּקָּבֵר בּוֹ. אִם חָלְצָה בּוֹ חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ עוֹמֵד לְהַלֵּךְ בּוֹ:

כא קְרֻעָה הַמִּנְעָל מֵעַל רַגְלוֹ אוֹ שֶׁשְּׁרָפָתוּ אוֹ שֶׁהָיָה לָבוּשׁ שְׁתֵּי מִנְעָלִין וְחָלְצָה הָעֶלְיוֹן אַף עַל פִּי שֶׁקְּרֻעָה הַתַּחְתּוֹן עַד שֶׁנִּתְגַּלְּתָה רַגְלוֹ הֲרֵי זוֹ חֲלִיצָה פְּסוּלָה:

כב יְבָמָה שֶׁאָכְלָה שׁוּם אוֹ גַּרְגִּיר וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן מִדְּבָרִים שֶׁמַּרְבִּין אֶת הָרֹק וְהָיָה הָרֹק זָב מִפִּיהָ אֵינוֹ כְּלוּם עַד שֶׁיִּהְיֶה הָרֹק כְּשֶׁיָּצָא מִפִּיהָ

כג רָקְקָה דָּם אוֹ שֶׁהָיָה שׁוֹתֶת מִפִּיהָ אֵינוֹ כְּלוּם. וְאִם מְצָצָה וְרָקְקָה כְּשֵׁר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְדָם שֶׁנִּמְצָץ בְּלֹא צְחִצּוּחֵי רֹק. רָקְקָה וּקְלָטָתוּ הָרוּחַ קֹדֶם שֶׁיַּגִּיעַ לִכְנֶגֶד פָּנָיו כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה אֲרֻכָּה וְהוּא קָצָר אֵינוֹ כְּלוּם. וְאִם אַחַר שֶׁהִגִּיעַ לִכְנֶגֶד פָּנָיו אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לָאָרֶץ כָּשֵׁר. וְכֵן אִם לֹא רָאוּ הַדַּיָּנִין הָרֹק כְּשֶׁיָּצָא מִפִּיהָ

כָּשֵׁר׃

כד חֲלִיצָה מֻטְעֵית פְּסוּלָה. כֵּיצַד. כְּגוֹן שֶׁאָמְרוּ לוֹ חֲלֹץ לָהּ וּבְכָךְ אַתָּה כּוֹנְסָהּ. אוֹ שֶׁאָמְרוּ לוֹ חֲלֹץ לָהּ שֶׁזּוֹ מִצְוָה הִיא וְאֵינָהּ מַפְסֶדֶת עָלֶיךָ כְּלוּם וְאִם תִּרְצֶה אַחַר כָּךְ לְיַבֵּם תְּיַבֵּם וְכַיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ פְּסוּלָה. אֲבָל אִם הִטְעוּהוּ וְאָמְרוּ לוֹ חֲלֹץ לָהּ עַל מְנָת שֶׁתִּתֵּן לְךָ מָאתַיִם זוּז אוֹ עַל תְּנַאי כָּךְ וְכָךְ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתְנָה וְלֹא נִתְקַיֵּם הַתְּנַאי חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה שֶׁהֲרֵי נִתְכַּוֵּן לַחֲלֹץ לָהּ׃

כה הַמּוֹסֵר מוֹדָעָא עַל הַחֲלִיצָה חֲלִיצָתוֹ פְּסוּלָה. לְפִיכָךְ רָאוּי לַדַּיָּנִין לוֹמַר לוֹ לְבַטֵּל הַמּוֹדָעָא כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשִׂין בְּגֵט. לְחָצוּהוּ יִשְׂרְאֵלִים וְהִכּוּהוּ עַד שֶׁחָלַץ אִם כַּדִּין עָשׂוּ חֲלִיצָתוֹ כְּשֵׁרָה. וְאִם שֶׁלֹּא כַּדִּין עָשׂוּ כְּגוֹן שֶׁהָיוּ הֶדְיוֹטוֹת אוֹ שֶׁעָשׂוּ חֲלִיצָתוֹ פְּסוּלָה. וְאִם הָעֲכּו״ם אֲנָסוּהוּ מֵעַצְמָן. אִם הָיָה הַדִּין נוֹתֵן שֶׁיַּחֲלֹץ חֲלִיצָתוֹ פְּסוּלָה. וְאִם שֶׁלֹּא כַּדִּין אֵינָהּ חֲלִיצָה׃

כו כָּל מָקוֹם שֶׁאָמַרְנוּ אֵינָהּ חֲלִיצָה אוֹ לֹא עָשָׂה כְּלוּם אוֹ אֵינָהּ כְּלוּם הֲרֵי הִיא כְּאִלּוּ לֹא נֶאֶסְרוּ עָלָיו קְרוֹבוֹתֶיהָ וְלֹא נִפְסְלָה מִן הַכְּהֻנָּה וּמֻתֶּרֶת לְהִתְיַבֵּם. וְכָל מָקוֹם שֶׁאָמַרְנוּ חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה נֶאֶסְרוּ עָלָיו קְרוֹבוֹתֶיהָ וְנִפְסְלָה מִן הַכְּהֻנָּה וְנֶאֶסְרָה עַל הָאַחִין וְאֵינָהּ מִתְיַבֶּמֶת וְאֵינָהּ מֻתֶּרֶת לְהִנָּשֵׂא לְזָר עַד שֶׁתַּחֲלֹץ חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה׃

כז עָבְרָה וְנִשֵּׂאת חֲרֵי זֶה חוֹלֵץ לָהּ חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה וְהִיא תַּחַת בַּעְלָהּ וְאֵין מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדוֹ׃

כח יְבָמָה שֶׁגְּדָלָה בֵּין הָאַחִין חֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת לְהִתְיַבֵּם וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ שֶׁמָּא חָלְצָה לְאֶחָד מֵהֶן בֵּינוֹ לְבֵינָהּ וְנִפְסְלָה עֲלֵיהֶן. אֲבָל אִם רְאִינוּהָ שֶׁחָלְצָה נַעֲלוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶן נִפְסְלָה שֶׁמָּא נִתְכַּוְּנָה לַחֲלִיצָה וּצְרִיכָה חֲלִיצָה כְּשֵׁרָה לְהַתִּירָהּ לָזָר׃

כט גֵּט חֲלִיצָה שֶׁאָנוּ כוֹתְבִין לָהּ אֵינוֹ אֶלָּא מַעֲשֵׂה בֵית דִּין כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה בְּיָדָהּ רְאָיָה שֶׁנִּחְלָצָה וְאֵין הַדַּיָּנִין חוֹלְצִין אֶלָּא אִם כֵּן מַכִּירִין. לְפִיכָךְ מִי שֶׁרָאָה זֹאת שֶׁנִּחְלָצָה כּוֹתְבִין לָהּ גֵּט חֲלִיצָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן מַכִּירִין שֶׁזּוֹ הִיא בַּת פְּלוֹנִי וְאִשֶּׁת פְּלוֹנִי וְשֶׁזֶּה שֶׁחָלַץ לָהּ אָחִיו הוּא. שֶׁהֲרֵי הַדַּיָּנִין שֶׁחָלְצָה בְּפְנֵיהֶם הִכִּירוּ זֶה וְאַחַר כָּךְ חָלְצָה׃

ל וזהו נוסח גט חליצה שנהגו בו העם: בְּיוֹם פְּלוֹנִי כָּךְ וְכָךְ לְיֶרַח פְּלוֹנִי שְׁנַת כָּךְ וְכָךְ לִבְרִיאַת עָלְמָא לְמִנְיָנָא דְּרָגִילְנָא לְמִימְנֵי בָּהּ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי אֲנַחְנָא דַיָּנֵי דְּמִקָּצָתְנָא חֲתִימִין לְתַתָּא בְּמוֹתַב תְּלָתָא כַּחֲדָא חֲוִינָא יָתְבִין בְּבֵי דִּינָא וּסְלִיקָא לֶקֳדָמָנָא פְּלוֹנִית בַּרְת פְּלוֹנִי אַרְמְלָתָא דִּפְלוֹנִי. וְקָרֵבַת לֶקֳדָמָנָא גְּבַר חַד דְּשָׁמֵיהּ פְּלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי. וְכֵן אָמְרָה לָנָא פְּלוֹנִית דָּא. פְּלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי דְּנָא אָחוּהָ דִּפְלוֹנִי בַּעְלִי מֵאֲבוּהָ הֲוָה דַּהֲוֵינָא נְסִיבָא לֵיהּ וְשָׁכִיב וְחַיֵּי לְרַבָּנָן וּלְכָל יִשְׂרָאֵל שָׁבַק. וּבַר וּבְרַת יָרִית וּמַחְסִין וּמוֹקִים שְׁמָא בְּיִשְׂרָאֵל לֹא שָׁבַק. וְהָדֵין פְּלוֹנִי אָחוֹהִי חָזֵי לְיִבּוּמֵי יָתְיָ. כְּעַן רַבָּנָן אָמְרוּ לֵיהּ אִי צָבֵי לְיִבּוּמֵי יָתְיָ יְיַבֵּם וְאִי לֹא יִטְלַע לִי רַגְלֵיהּ דִּימִינָא קֳדָמֵיכוֹן וְאַשְׁרֵי סִינֵיהּ מֵעַל רַגְלֵיהּ וְאַרֵק בְּאַנְפּוֹהִי. וְאִשְׁתְּמוֹדַעְנוּהוּ לְפְלוֹנִי דְּנָא דַּאֲחוֹהִי דִּפְלוֹנִי מִיתְנָא מֵאֲבוּהִי הוּא וַאֲמַרְנָא לֵיהּ אִי צָבִית לְיִבּוּמֵי יָתֵהּ יַבֵּם וְאִי לֹא אַטְלַע לָהּ קֳדָמָנָא רַגְלָךְ דִּימִינָא וְתִשְׁרֵי סִינָךְ מֵעַל רַגְלָךְ וְתָרֵק בְּאַנְפָּךְ. וְעָנִי וְאָמַר לָנָא לֵית אֲנָא צָבִי לְיִבּוּמֵי יָתֵהּ. מִיַּד אַקְרִינוּהָ לְפְלוֹנִית דָּא מֵאַן יָבְמֵי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְמִי. וְאַף לְהַאי פְּלוֹנִי אַקְרִינוּהוּ לֵיהּ לֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ. וַאֲטְלַע לָהּ רַגְלֵיהּ דִּימִינָא וְשָׁרֵת סִינֵיהּ מֵעַל רַגְלֵיהּ וְרָקַת בְּאַנְפּוֹהִי רֹקָא דְּאִיתְחֲזִי לָנָא מִפּוּמָהּ עַל אַרְעָא. וְתוּב אַקְרִינוּהָ לְפְלוֹנִית דָּא כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חָלוּץ הַנָּעַל. וַאֲנַחְנָא דַּיָּנֵי וְכָל דְּהַווּ יָתְבִין קֳדָמָנָא עֲנִינָן בַּתְרֵיהּ חָלוּץ הַנָּעַל חָלוּץ הַנָּעַל חָלוּץ הַנָּעַל תִּלַת זִמְנִין. וּמִדְּאִיתְעֲבִיד עֲבִדָא דָּא קֳדָמָנָא שָׁרִינוּהָ לְפְלוֹנִית דָּא לְמֵהָךְ לְהִתְנַסְּבָא לְכָל מַאן דְּתִצְבֵּי וְאִינַשׁ לֹא יִמְחֵה בְּיֵדֵהּ מִן יוֹמָא דְּנָן וּלְעָלַם. וּבָעִית מִנָּנָא פְּלוֹנִית דָּא גְּשָׁא דַּחֲלִיצוּתָא דָּא וּכְתַבְנָא וַחֲתַמְנָא וְיַהֲבְנָא לָהּ לְזִכּוּ כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל. פְּלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי עֵד. פְּלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי עֵד׃

לא וּמְעִידִין עָלָיו שְׁלֹשָׁה אוֹ שְׁנַיִם מִן הַשְּׁלֹשָׁה אוֹ שְׁנַיִם שֶׁרָאוּ הַחֲלִיצָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן הַדַּיָּנִין שֶׁחָלְצָה בִּפְנֵיהֶן כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וַאֲפִלּוּ אִשָּׁה אוֹ עֶבֶד אוֹ קָטָן שֶׁהוּא מַכִּיר וְנִבּוֹן נֶאֱמָנִין לוֹמַר זֶה פְּלוֹנִי אָחִי פְּלוֹנִי וְזוֹ הִיא יְבִמְתּוֹ וְחוֹלְצִין עַל פִּיהֶן. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁאָר עֵדִיּוֹת שֶׁל תּוֹרָה בֵּין לְעֵדוּת מָמוֹן בֵּין לְעֵדוּת אִסּוּר. שֶׁזֶּה דָּבָר הֶעָשׂוּי לְהִגָּלוֹת הוּא אֶפְשָׁר לֵידַע אֲמִתַּת הַדָּבָר שֶׁלֹּא מִפִּיהֶן כְּעִנְיָן שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּסוֹף הִלְכוֹת גֵּרוּשִׁין. וְאִם רָצָה הַיָּבָם לְיַבֵּם מְקַדֵּשׁ וּמְיַבֵּם וְכוֹתֵב לָהּ כְּתֻבָּה כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְנוּ׃

לב וזהו נוסח כתובת יבמין שנהגו העם: בְּיוֹם פְּלוֹנִי כָּךְ וְכָךְ לְיֶרַח פְּלוֹנִי שְׁנַת כָּךְ וְכָךְ לִמְנִינָא פְּלוֹנִי לְמִימְנֵי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי אֵיךְ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי אָתָא לֶקֳדָמָנָא וְכֵן אָמַר לָנָא. אָחִי דְּמִן אַבָּא שָׁכִיב וְחַיֵּי לְרַבָּנָן וּלְכָל יִשְׂרָאֵל שָׁבַק. וּבַר וּבְרַת יָרִית וּמַחְסִין וּמוֹקִים שְׁמָא בְּיִשְׂרָאֵל לֹא שָׁבַק. וְשָׁבַק הַהִיא אִתְּתָא דִּשְׁמָהּ פְּלוֹנִית בַּת פְּלוֹנִי וְחָזֵי לִי מִן אוֹרַיְתָא לְיִבּוּמֵי יָתָהּ כְּדִכְתִיב בְּסֵפֶר אוֹרַיְתָא דְּמֹשֶׁה יְבָמָה יָבֹא עָלֶיהָ. וּצְבִיאַת פְּלוֹנִית דָּא וְאִתְיַבְּמַת לְפְלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי יְבָמָהּ לְאוּקוֹמֵי שְׁמָא בְּיִשְׂרָאֵל כְּדִכְתִיב וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו הַמֵּת וְגוֹ׳. וְכָתַב לָהּ פְּלוֹנִי יְבָמָהּ לְפְלוֹנִית יְבִמְתִּיהּ כָּסֶף זוּזֵי מָאתָן דְּחָזוּ לָהּ דַּהֲווּ כְּתִיבִין בִּכְתֻבָּתָהּ דְּכָתַב לָהּ בַּעְלָהּ קֳדָמָאָה וְאוֹסִיף לָהּ מִדִּילֵיהּ כָּךְ וְכָךְ וְדָא נְדוּנְיָא דְּהַנַּעֲלַת לֵיהּ וְכוּ׳ כִּשְׁאָר טָפְסֵי כְּתֻבּוֹת׃

לג טופס הכתובה: בְּיוֹם פְּלוֹנִי כו׳. אֵיךְ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי אָמַר לְפְלוֹנִית בַּת פְּלוֹנִי בְּתַלְתָּא כַּלָּתָא הֱוֵי לִי לְאִנְתּוּ כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל וַאֲנָא בְּמֵימַר דְּשַׁמַיָּא אֶפְלַח וְאוֹקִיר וַאֲסוֹבַר וְאֵיזוּן וַאֲפַרְנֵס וְאֶכְסֵי יָתִיכִי כְּהִלְכוֹת גַּבְרִין יְהוּדָאִין דְּמוֹקְרִין וְזָנִין וּמְפַרְנְסִין וּמְכַסְּיִן יָת נְשֵׁיהוֹן בְּקַשְׁטָא. וְיָהֲיבְנָא לֵיכִי מֹהַר בְּתַלֵּיכִי כֶּסֶף זוּזֵי מָאתָן דְּאִינּוּן מְזוּזֵי כַּסְפָּא כ״ה דְּחָזוּ לֵיכִי מִדְּאוֹרַיְתָא וּמְזוֹנַיְכִי וּכְסוּתַיְכִי וְסִפּוּקֵיְכִי. וּמֵעַל עָלַיְכִי כְּאַרַח כָּל אַרְעָא. וּצְבִיאַת פְּלוֹנִית דָּא וַהֲוַת לֵיהּ לְאִנְתּוּ לְפְלוֹנִי דְּנָא. וְרָצָה וְהוֹסִיף לָהּ תּוֹסֶפֶת עַל עִקַּר כְּתֻבָּתָהּ עַד מִשְׁלַם כָּךְ וְכָךְ וְדָא נְדוּנְיָא דְּהַנְעָלַת לֵיהּ כָּךְ וְכָךְ הַכֹּל נִתְקַבֵּל חָתָן זֶה וּבָא לְיָדוֹ וְנַעֲשֶׂה בִּרְשׁוּתוֹ וְזָקֵף הַכֹּל עַל עַצְמוֹ כְּמִלְוֶה וּרְשׁוּ. וְכֵן אָמַר לָנָא פְּלוֹנִי חָתָנָא דְּנָא אַחֲרָיוּת כְּתֻבְתָּא כְּלָא עִקַּר כְּתֻבָּה וּנְדוּנְיָא וְתוֹסֶפֶת וּשְׁאָר תְּנָאֵי כְּתֻבָּה קַבָּלִית עָלַי וְעַל יַרְתֵי בַּתְרָאֵי וְעַל כָּל שִׁפַּר אַרַג נִכְסִין וְקִנְיָנִין דְּאִית לִי תְּחוֹת [כָּל] שְׁמַיָּא דְּקָנֵאי וּדְעָתִיד אֲנָא לְמִיקְנֵי מִמְּקַרְקְעֵי וּמִמִּטַלְטְלֵי אַגַּב מְקַרְקְעֵי כַּלְּהוֹן יְהוֹן אַחֲרָאִין וְעַרְבָאִין לִכְתֻבָּה דָּא כְּלָא עִקָּר וּנְדוּנְיָא וְתוֹסֶפֶת מִנְּהוֹן בְּחַיֵּי וּבָתַר מוֹתִי וַאֲפִלּוּ מִגְּלִימָא דְּעַל כַּתְפָאי. וְקִנְיָנָן מִפְּלוֹנִי דָּא מִכָּל מַאי דְּכְתִיב וּמְפָרַשׁ לְעֵילָא קִנְיָן שָׁלֵם דְּלֹא כְּאַסְמַכְתָּא וּדְלָא כְּטִפְסָא דְּשָׁטָרֵי אֶלָּא כְּחֹזֶק וּכְחֹמֶר כָּל שִׁטְרֵי כְּתֻבּוֹת הַנּוֹהָגוֹת בְּיִשְׂרָאֵל וְכַהֹגֶן וּכְתִקּוּן רַבּוֹתֵינוּ ז״ל וְחַתְמִנוּ עַל שְׁטַר כְּתֻבָּה זוֹ בְּזִמַּן הַנִּזְכָּר לְעֵיל וְהַכֹּל בָּרִיר וְשָׁרִיר וְקַיָּם:

לד וְאִם הָיְתָה כְּתֻבַּת אַלְמָנָה כּוֹתֵב פְּלוֹנִית אַלְמָנְתָא. וְאִם הָיְתָה כְּתֻבַּת גְּרוּשָׁה כּוֹתֵב פְּלוֹנִית הַגְּרוּשָׁה. וְכֵן אִם הָיְתָה שְׁבוּיָה כּוֹתֵב פְּלוֹנִית הַשְּׁבוּיָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּשֵׁל בָּהּ כֹּהֵן. וְכוֹתֵב וְיָהֲיבְנָא לֵיכִי מֹהַרֵיכִי כֶּסֶף זוּזֵי מֵאָה דְּאִינּוּן מְזוּזֵי כַּסְפָּא תְּרֵיסַר וּפַלְגָא דְּחָזוּ לֵיכִי וְכוּ׳:

לה כְּשֶׁכּוֹתְבִין גֵּט יְבָמִין אוֹ כְּתֻבַּת יְבָמִין מְשַׁרְטֵט מְקוֹם הַפְּסוּקִים. שֶׁאָסוּר לִכְתֹּב שָׁלֹשׁ תֵּבוֹת בְּלֹא שִׂרְטוּט. וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁחָלְצָה מֻתֶּרֶת לְהִנָּשֵׂא בְּיוֹם חֲלִיצָתָהּ שֶׁהֲרֵי אֵינָהּ חוֹלֶצֶת עַד שֶׁתַּשְׁלִים תִּשְׁעִים יוֹם:

פרק ה

א הַיְבָמָה שֶׁנָּתַן לָהּ הַיָּבָם גֵּט כְּרִיתוּת פְּסָלָהּ וּפָסַל אֶת צָרוֹתֶיהָ עָלָיו וְעַל שְׁאָר הָאַחִין שֶׁהֲרֵי נַעֲשָׂה כְּמִי שֶׁחָלַץ לָהּ. וְאֵין הַגֵּט מוֹעִיל בְּיֶתֶר מִדְּבָרֶיהָן הוֹאִיל וְהַגֵּט מְגָרֵשׁ אֵשֶׁת אִישׁ. וְכָל גֵּט שֶׁפּוֹסֵל אִשְׁתּוֹ מִן הַכְּהֻנָּה פּוֹסֵל אֶת יְבִמְתּוֹ מִן הַיִּבּוּם וְאֵינָהּ מֻתֶּרֶת לְזָר עַד שֶׁיַּחְלֹץ לָהּ:

ב הַמַּאֲמָר אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ קוֹנֶה בִּיבָמָה קִנְיָן גָּמוּר וְאֵינָהּ נַעֲשֵׂית בּוֹ אֵשֶׁת אִישׁ גְּמוּרָה צְרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵּט וְאֵינָהּ נִתֶּרֶת לְזָר אֶלָּא בַּחֲלִיצָה:

ג כֵּיצַד. הָעוֹשֶׂה מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה לִבְעל צָרִיךְ לִכְתֹּב לָהּ גֵּט שֶׁהֲרֵי נִתְקַדְּשָׁה לוֹ. וְצָרִיךְ לַחֲלֹץ לָהּ כְּדֵי לְהַתִּירָהּ לָזָר. שֶׁאֵין הַיָּבָמָה נִתֶּרֶת לָזָר אֶלָּא אַחַר בְּעִילַת הַיָּבָם אוֹ אַחַר חֲלִיצָה. אֲבָל הַגֵּט פּוֹסְלָהּ לְיִבּוּם וְאֵינוֹ מַתִּירָהּ לָזָר. וְהַמַּאֲמָר אֵינוֹ קוֹנֶה בָּהּ קִנְיָן גָּמוּר כְּמוֹ הַבְּעִילָה:

ד נָתַן מַאֲמָר לִיבִמְתּוֹ וְחָזַר וְנָתַן גֵּט לְמַאֲמָרוֹ מַה שֶּׁעָשָׂה הֲרֵי בִּטְלוֹ וְהֻתְּרָה. וְיֵרָאֶה לִי שֶׁלֹּא הֻתְּרָה אֶלָּא לְאָחִיו אֲבָל זֶה שֶׁנָּתַן הַגֵּט אֲסוּרָה הִיא לוֹ:

ה נָתַן גֵּט לְזִקָּתוֹ [וְלֹא לְמַאֲמָרוֹ] פְּסָלָהּ עָלָיו וְעַל שְׁאָר הָאַחִין כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ וּצְרִיכָה גֵּט לְמַאֲמָרוֹ וַחֲלִיצָה לְהַתִּירָהּ לָזָר:

ו הַמַּאֲמָר שֶׁנִּתַּן לִיבָמָה תְּחִלָּה וְלֹא קָדְמוֹ דָּבָר אַחֵר וְלֹא נַעֲשָׂה אַחֲרָיו דָּבָר אַחֵר אֶלָּא שֶׁבָּעַל אוֹתָהּ זֶה שֶׁנָּתַן לָהּ הַמַּאֲמָר הוּא הַנִּקְרָא מַאֲמָר כָּשֵׁר. וְאִם קָדְמוֹ גֵּט אוֹ חֲלִיצָה בֵּין מִיָּבָם זֶה בֵּין מִיָּבָם אַחֵר בֵּין בָּהּ בֵּין בְּצָרָתָהּ. וְכֵן אִם קָדְמוֹ בְּעִילָה בְּצָרָתָהּ בֵּין מִמֶּנּוּ בֵּין מֵאָחִיו. אוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה אַחֲרָיו גֵּט אוֹ חֲלִיצָה בֵּין בָּהּ בֵּין בְּצָרָתָהּ בֵּין מִמֶּנּוּ בֵּין מֵאָחִיו. אוֹ שֶׁבָּעַל אוֹ נָתַן מַאֲמָר אַחַר לְצָרָתָהּ בֵּין הוּא בֵּין אָחִיו. אוֹ שֶׁנָּתַן לָהּ אָחִיו מַאֲמָר אַחֵר אוֹ בְּעָלָהּ הֲרֵי זֶה נִקְרָא מַאֲמָר פָּסוּל. בֵּין הַמַּאֲמָר שֶׁקִּדְּמוּהוּ הַמַּעֲשִׂים הָאֵלּוּ בֵּין הַמַּאֲמָר שֶׁנִּתְאַחֲרוּ אַחֲרָיו:

ז כֵּיצַד. נָתַן גֵּט אוֹ חָלַץ לִיבִמְתּוֹ וְחָזַר וְנָתַן מַאֲמָר לָהּ אוֹ לְצָרָתָהּ בֵּין הוּא בֵּין אָחִיו. אוֹ שָׁבָא עַל יְבִמְתּוֹ אוֹ נָתַן לָהּ מַאֲמָר וְחָזַר וְנָתַן לָהּ מַאֲמָר אַחֵר לְצָרָתָהּ בֵּין הוּא בֵּין אָחִיו. אוֹ שֶׁנָּתַן מַאֲמָר לִיבִמְתּוֹ וְחָזַר אָחִיו וְנָתַן לָהּ מַאֲמָר אַחֵר אוֹ בְּעָלָהּ הֲרֵי זֶה מַאֲמָר פָּסוּל בֵּין הַמַּאֲמָר הָרִאשׁוֹן בֵּין הַמַּאֲמָר הָאַחֲרוֹן:

ח נִמְצֵאתָ לָמֵד שֶׁהַמַּאֲמָר בֵּין שֶׁקִּדְּמוֹ מַאֲמָר אַחֵר אוֹ גֵּט אוֹ חֲלִיצָה אוֹ בְּעִילָה. בֵּין שֶׁקִּדַּם הַמַּאֲמָר לְאֶחָד מֵאֵלּוּ. הֲרֵי זֶה מַאֲמָר פָּסוּל. חוּץ מִן הַנּוֹתֵן מַאֲמָר וּבָעַל בְּעִילָה אַחַר הַמַּאֲמָר שֶׁזּוּ הִיא כְּהִלְכָתָהּ:

ט הַבְּעִילָה שֶׁבּוֹעֵל הַיָּבָם אֶת יְבִמְתּוֹ תְּחִלָּה אוֹ אַחַר מַאֲמָרוֹ בָּהּ וְלֹא קָדְמָהּ דָּבָר אַחֵר נִקְרֵאת בְּעִילָה כְּשֵׁרָה. וְאִם קָדְמָהּ מַאֲמָר מֵאָחִיו אוֹ גֵּט בֵּין מִמֶּנּוּ בֵּין מֵאָחִיו בֵּין בָּהּ בֵּין בְּצָרָתָהּ. אוֹ שֶׁקִּדְּמָהּ מַאֲמָר בְּצָרָתָהּ בֵּין מִמֶּנּוּ בֵּין מֵאָחִיו הֲרֵי זוֹ נִקְרֵאת בְּעִילָה פְּסוּלָה:

י הַחֲלִיצָה שֶׁחוֹלֵץ הַיָּבָם לִיבִמְתּוֹ תְּחִלָּה אִם לֹא קָדְמָהּ דָּבָר אַחֵר נִקְרֵאת חֲלִיצָה מְעֻלָּה. וְאִם קָדְמָהּ גֵּט אוֹ מַאֲמָר בֵּין מִיָּבָם זֶה בֵּין מֵאָחִיו בֵּין בָּהּ בֵּין בְּצָרָתָהּ הֲרֵי זוֹ נִקְרֵאת חֲלִיצָה פְּחוּתָה:

יא יְבָמוֹת רַבּוֹת הַבָּאוֹת מִבַּיִת אֶחָד כֵּיצַד שְׁנִבְעֲלָה אַחַת מֵהֶן בְּעִילָה כְּשֵׁרָה אוֹ נֶחְלְצָה חֲלִיצָה מְעֻלָּה הֵתִּרוּ הַכֹּל וְנִסְתַּלְּקָה זִקַּת הַיָּבָם מֵעֲלֵיהֶן. וְאִם נִבְעֲלָה אַחַת מֵהֶן בְּעִילָה פְּסוּלָה אוֹ נִתַּן לָהּ מַאֲמָר פָּסוּל נֶאֶסְרוּ כֻּלָּן לְיִבּוּם וּצְרִיכָה גֵּט זוֹ שֶׁנִּבְעֲלָה אוֹ שֶׁנִּתַּן לָהּ מַאֲמָר. וּצְרִיכָה חֲלִיצָה [כָּל] אַחַת מֵהֶן לְהַתִּירָן לְזָר. שֶׁאֵין זִקַּת הַיִּבּוּם מִסְתַּלֶּקֶת בִּבְעִילָה פְּחוּתָה:

יב נֶחְלְצָה אַחַת מֵהֶן חֲלִיצָה פְּחוּתָה הֵתִּרָה לְהִנָּשֵׂא לְזָר זוֹ שֶׁנֶּחְלְצָה אֲבָל צָרָתָהּ אֲסוּרָה עַד שֶׁתַּחֲלֹץ גַּם היא אוֹ עַד שֶׁיַּחְלְצוּ כָּל הָאַחִין לָרִאשׁוֹנָה שֶׁנֶּחְלְצָה הַחֲלִיצָה הַפְּחוּתָה. שֶׁאֵין חֲלִיצָה פְּחוּתָה מְסַלֶּקֶת זִקַּת יִבּוּם מִבַּיִת זֶה עַד שֶׁתַּחֲזֹר עַל כָּל הָאַחִין אוֹ עַד שֶׁתִּתְחַלֵּץ כָּל אַחַת מֵהֶן:

יג כָּל יְבָמָה שֶׁנִּבְעֲלָה לִיבָמָהּ בֵּין בְּעִילָה כְּשֵׁרָה בֵּין בְּעִילָה פְּסוּלָה. וַאֲפִלּוּ בְּעָלָהּ אַחַר שֶׁחָלַץ לָהּ בֵּין הוּא בֵּין אָחִיו בֵּין לְשֵׁם אֵישׁוּת בֵּין לְשֵׁם יַבָּמוּת. וַאֲפִלּוּ בָּעַל צָרָתָהּ אַחַר שֶׁבָּעַל בְּעִילָה כְּשֵׁרָה בֵּין הוּא בֵּין אָחִיו. חֲרֵי זוֹ צְרִיכָה גֵּט שֶׁחֲרֵי נַעֲשֵׂית אֵשֶׁת אִישׁ בַּבְּעִילָה. וְכֵן כָּל יְבָמָה שֶׁנִּתַּן לָהּ מַאֲמָר בֵּין מַאֲמָר כָּשֵׁר בֵּין מַאֲמָר פָּסוּל חֲרֵי זוֹ צְרִיכָה גֵּט מִפְּנֵי הַמַּאֲמָר כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ וְאַחַר כָּךְ יָסוּר אִסּוּר הַמַּאֲמָר:

יד כְּבָר אָמַרְנוּ שֶׁאֵין הַגֵּט דּוֹחֶה הַיְבָמָה דְּחִיָּה גְּמוּרָה וְכֵן הַמַּאֲמָר אֵינוֹ קוֹנֶה בָּהּ קִנְיָן גָּמוּר. אֲבָל הַבְּעִילָה קוֹנָה קִנְיָן גָּמוּר. וְהַחֲלִיצָה דּוֹחָה אוֹתָהּ דְּחִיָּה גְּמוּרָה. לְפִיכָךְ גֵּט אַחַר גֵּט בְּיָבָמָה אוֹ מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר מוֹעִיל. אֲבָל בְּעִילָה אַחַר בְּעִילָה וַחֲלִיצָה אַחַר חֲלִיצָה אֵין הָאַחֲרוֹנָה מוֹעֶלֶת כְּלוּם. וְכֵן גֵּט אוֹ חֲלִיצָה אַחַר הַבְּעִילָה אֵינָהּ כְּלוּם:

טו כֵּיצַד. יָבָם שֶׁנָּתַן גֵּט לִיבִמְתּוֹ וְחָזַר וְנָתַן גֵּט לְצָרָתָהּ חֲרֵי זֶה אָסוּר בִּקְרוֹבוֹת שְׁתֵּיהֶן. וְכֵן שְׁנֵי יְבָמִין שֶׁנָּתְנוּ שְׁנֵי גִּטִּין לִיבָמָה אַחַת זֶה אַחַר זֶה חֲרֵי זוֹ כִּגְרוּשָׁה לִשְׁנֵיהֶן וּשְׁנֵיהֶן אֲסוּרִין בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ וְאֶחָד מֵהֶן חוֹלֵץ. וְכֵן אִם נָתַן גֵּט לִיבִמְתּוֹ וְחָזַר וְנָתַן אָחִיו גֵּט לְצָרָתָהּ כָּל אֶחָד אָסוּר בִּקְרוֹבוֹת זוֹ שֶׁנָּתַן לָהּ הַגֵּט. וְכֵן אִם נָתְנוּ מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. אֲבָל הַיָּבָם שֶׁחָלַץ לִיבִמְתּוֹ וְחָזַר וְחָלַץ לְצָרָתָהּ בֵּין הוּא בֵּין אָחִיו. וְכֵן שְׁתֵּי יְבָמִין שֶׁחָלְצוּ זֶה אַחַר זֶה לִיבָמָה אַחַת אֵין חֲלִיצָה אַחֲרוֹנָה כְּלוּם וְאֵין הַחוֹלֵץ אוֹתָהּ בָּאַחֲרוֹנָה אָסוּר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ. שֶׁזֶּה כְּחוֹלֵץ לִשְׁאָר הַנָּשִׁים שֶׁאֵין לוֹ עֲלֵיהֶן זִקָּה:

טז וְכֵן הַבּוֹעֵל יְבִמְתּוֹ וְחָזַר בֵּין הוּא בֵּין אָחִיו וְחָלַץ לָהּ אוֹ לְצָרָתָהּ אֵין חֲלִיצָה זוֹ כְּלוּם. וְכֵן אִם חָזַר אָחִיו וְנָתַן גֵּט לָהּ אוֹ לְצָרָתָהּ אֵינוֹ כְּלוּם. חָזַר אָחִיו וְנָתַן לָהּ מַאֲמָר אוֹ בָּעַל לֹא עָשָׂה כְּלוּם מֵאַחַר שֶׁבָּעַל אָחִיו תְּחִלָּה קָנָה קִנְיָן גָּמוּר וְאֵין הַקִּדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּאֵשֶׁת אִישׁ. אֲבָל אִם נָתַן מַאֲמָר לְצָרָתָהּ אוֹ בָּעַל צָרָתָהּ צְרִיכָה גֵּט מִפְּנֵי כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

יז שְׁנֵי יְבָמִין שֶׁיִּבְּמוּ שְׁתֵּי יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִבַּיִת אֶחָד וְלֹא נוֹדַע מִי יִבֵּם תְּחִלָּה שְׁנֵיהֶן יוֹצִיאוּ בְּגֵט וְיֵתְּרוּ לָזָרִים וַאֲסוּרוֹת לַיְבָמִין. לְפִיכָךְ רְאוּבֵן שֶׁהָיָה בִּירוּשָׁלַיִם וְלוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים אַחַת בְּעַכּוֹ וְאַחַת בְּצוֹר וְשִׁמְעוֹן אָחִיו בְּעַכּוֹ וְלֵוִי אָחִיו בְּצוֹר וְשָׁמְעוּ שֶׁמֵּת רְאוּבֵן הַדִּין נוֹתֵן שֶׁלֹּא יְיַבֵּם אֶחָד מֵהֶן עַד שֶׁיִּוָּדַע מֶה עָשָׂה אָחִיו שֶׁמָּא קָדַם וְיִבֵּם. קָדַם אֶחָד מֵהֶן וְיִבֵּם אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ עַד שֶׁיִּוָּדַע שֶׁאָחִיו יִבֵּם תְּחִלָּה. רָצָה הָאֶחָד לַחֲלֹץ קֹדֶם שֶׁיִּוָּדַע מֶה עָשָׂה אָחִיו אֵין מוֹנְעִין אוֹתוֹ:

יח יָבָם קָטָן בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד בִּיאָתוֹ כְּמַאֲמָר מִן הַגָּדוֹל שֶׁאֵינוֹ קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר. וּמַאֲמָר בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד אִם נְתָנוֹ בַּתְּחִלָּה מוֹעִיל וַחֲרֵי הוּא פּוֹסֵל בּוֹ עַל הַגָּדוֹל אֲבָל אִם נְתָנוֹ בַּסּוֹף אֵינוֹ כְּלוּם. וְגִטּוֹ וַחֲלִיצָתוֹ אֵינָם כְּלוּם בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בַּסּוֹף:

יט כֵּיצַד. בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ אוֹ שֶׁנָּתַן לָהּ מַאֲמָר תְּחִלָּה פְּסָלָהּ עַל שְׁאָר אַחִין. אֲבָל אִם עָשָׂה הַגָּדוֹל מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ וְחָזַר בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד וְנָתַן לָהּ אוֹ לְצָרָתָהּ מַאֲמָר לֹא עָשָׂה כְּלוּם וְלֹא פְּסָלָהּ עַל אָחִיו הַגָּדוֹל. חָזַר בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד וּבָא עָלֶיהָ אוֹ עַל צָרָתָהּ אַחַר מַאֲמַר אָחִיו הַגָּדוֹל פְּסָלָהּ עַל הַגָּדוֹל כִּשְׁנֵי גְּדוֹלִים שֶׁעָשׂוּ מַאֲמָר אַחַר מַאֲמָר כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

כ בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ וְחָזַר אָחִיו הַגָּדוֹל וּבָא עָלֶיהָ אוֹ חָלַץ אוֹ נָתַן גֵּט לָהּ אוֹ לְצָרָתָהּ חֲרֵי זֶה פְּסָלָהּ עַל הַקָּטָן. וְכֵן אִם חָזַר הַקָּטָן וּבָא עַל צָרָתָהּ אוֹ בָּא אָחִיו הָאַחֵר שֶׁהוּא בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד עָלֶיהָ אוֹ עַל צָרָתָהּ נִפְסְלָה עָלָיו כְּדִין כָּל מַאֲמָר וּמַאֲמָר:

כא בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ וְהִגְדִּיל וְלֹא בָּא עָלֶיהָ מִשֶּׁהִגְדִּיל צְרִיכָה גֵּט וַחֲלִיצָה. גֵּט מִפְּנֵי בִּיאָתוֹ שֶׁהִיא כְּמַאֲמָר וַחֲלִיצָה לְהַתִּירָהּ לְזָר שֶׁחֲרֵי לֹא נִבְעֲלָה בְּעִילָה שֶׁקּוֹנָה קִנְיָן גָּמוּר. וְאִם בָּא עָלֶיהָ מִשֶּׁהִגְדִּיל חֲרֵי זוֹ צְרִיכָה גֵּט בִּלְבַד:

כב אֶחָד בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד. וְאֶחָד בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה שֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְלֹא נוֹלְדוּ בּוֹ סִימָנֵי סָרִיס כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בִּתְחִלַּת הַסֵּפֶר:

כג קְטַנָּה שֶׁרָאוּיָה לְמָאן. וְהַחֵרֶשֶׁת. אַף עַל פִּי שֶׁקִּדּוּשֵׁי שְׁתֵּיהֶן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ שְׁנֵי מִינֵי קִדּוּשִׁין הֵן. קְטַנָּה יֵשׁ לָהּ קִדּוּשִׁין כְּדֵי שֶׁלֹּא יִנָּהֲגוּ בָּהּ מִנְהַג הֶפְקֵר. וְקִדּוּשֶׁיהָ תְּלוּיִין עַד שֶׁתִּגְדִּיל. וְחֵרֶשֶׁת תִּקְנוּ לָהּ נְשׂוּאִין כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּשָּׁאֵר פְּנוּיָה לְעוֹלָם. לְפִיכָךְ אִם הָיוּ כָּל הַיְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִבַּיִת אֶחָד קְטַנּוֹת אוֹ חֵרְשׁוֹת בִּיאָתָהּ שֶׁל אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת אֶת כֻּלָּן:

כד הָיְתָה אַחַת חֵרֶשֶׁת וְאַחַת קְטַנָּה אֵין בִּיאַת אַחַת מֵהֶן פּוֹטֶרֶת אֶת צָרָתָהּ. וְכֵיצַד תַּקָּנָתָן. מְלַמְּדִין הַקְּטַנָּה שֶׁתְּמָאֵן וְכוֹנֵס אֶת הַחֵרֶשֶׁת. וְאִם רָצָה לְגָרְשָׁהּ כּוֹתֵב לָהּ גֵּט אַחַר שֶׁיָּבוֹא עָלֶיהָ וְתַחַר לְזָר:

כה הָיְתָה אַחַת פִּקֵּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת בִּיאַת הַפִּקֵּחַת אוֹ חֲלִיצָתָהּ פּוֹטֶרֶת הַחֵרֶשֶׁת. וְאֵין בִּיאַת הַחֵרֶשֶׁת פּוֹטֶרֶת הַפִּקֵּחַת שֶׁאֵין קִדּוּשֶׁיהָ אֶלָּא מִדִּבְרֵיהֶן. וְכֵן גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה בִּיאַת הַגְּדוֹלָה אוֹ חֲלִיצָתָהּ פּוֹטֶרֶת הַקְּטַנָּה וְאֵין בִּיאַת הַקְּטַנָּה פּוֹטֶרֶת אֶת הַגְּדוֹלָה:

כו הָיוּ שְׁתֵּיהֶן קְטַנּוֹת הָרְאוּיוֹת לְמָאֵן וּבָא הַיָּבָם עַל אַחַת מֵהֶן וְחָזַר וּבָא אוֹ הוּא אוֹ אָחִיו עַל הַשֵּׁנִיָּה לֹא פָּסַל אֶת הָרִאשׁוֹנָה. אֲבָל מְלַמְּדִין אֶת הַשֵּׁנִיָּה שֶׁתְּמָאֵן וִיקַיֵּם זֶה יְבִמְתּוֹ הַקְּטַנָּה שֶׁנִּבְעֲלָה תְּחִלָּה:

כז וְכֵן הַדִּין בִּקְטַנָּה וְחֵרֶשֶׁת שֶׁבָּא הַיָּבָם תְּחִלָּה עַל הַקְּטַנָּה וְחָזַר וּבָא הוּא אוֹ אָחִיו עַל הַחֵרֶשֶׁת לֹא פָּסַל אֶת הַקְּטַנָּה וְהַחֵרֶשֶׁת צְרִיכָה גֵּט. שֶׁבִּיאַת הַקְּטַנָּה מְעַלָּה מִבִּיאַת הַחֵרֶשֶׁת. שֶׁהַקְּטַנָּה רְאוּיָה לְאַחַר זְמַן. לְפִיכָךְ יְקַיֵּם הַקְּטַנָּה שֶׁנִּבְעֲלָה תְּחִלָּה:

כח בָּא הַיָּבָם תְּחִלָּה עַל הַחֵרֶשֶׁת וְחָזַר וּבָא הוּא אוֹ אָחִיו עַל הַקְּטַנָּה פָּסַל אֶת הַחֵרֶשֶׁת. וּמְלַמְּדִין הַקְּטַנָּה שֶׁתְּמָאֵן וְהַחֵרֶשֶׁת יוֹצְאָה בְּגֵט:

כט הָיוּ אַחַת פִּקֵּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת. בָּא הַיָּבָם עַל הַפִּקֵּחַת וְחָזַר וּבָא הוּא אוֹ אָחִיו עַל הַחֵרֶשֶׁת לֹא פָּסַל אֶת הַפִּקֵּחַת וְהַחֵרֶשֶׁת צְרִיכָה גֵּט. בָּא הַיָּבָם עַל הַחֵרֶשֶׁת וְחָזַר הוּא אוֹ אָחִיו וּבָא עַל הַפִּקֵּחַת פָּסַל אֶת הַחֵרֶשֶׁת. וְהַחֵרֶשֶׁת יוֹצְאָה בְּגֵט. וְהַפִּקֵּחַת בְּגֵט וּבַחֲלִיצָה:

ל הָיוּ גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה וּבָא עַל הַגְּדוֹלָה וְחָזַר הוּא אוֹ אָחִיו וּבָא עַל הַקְּטַנָּה לֹא פָּסַל הַגְּדוֹלָה וּמְלַמְּדִין אֶת הַקְּטַנָּה שֶׁתְּמָאֵן. בָּא עַל הַקְּטַנָּה וְחָזַר וּבָא הוּא אוֹ אָחִיו עַל הַגְּדוֹלָה. מְלַמְּדִין אֶת הַקְּטַנָּה שֶׁתְּמָאֵן וִיקַיֵּם הַגְּדוֹלָה שֶׁבְּעִילָתָהּ קוֹנָה קִנְיָן גָּמוּר:

פרק ו

א יֵשׁ אַחִין שֶׁרְאוּיִין לְיִבּוּם אוֹ לַחֲלִיצָה. וְיֵשׁ אַחִין שֶׁאֵינָן רְאוּיִין לֹא לְיִבּוּם וְלֹא לַחֲלִיצָה וְאֵין לָהֶן זִקָּה כְּלָל אֶלָּא יְבִמְתּוֹ מֻתֶּרֶת לָזָר. וְיֵשׁ אַחִין שֶׁרְאוּיִין לַחֲלִיצָה וְאֵינָן רְאוּיִין לְיִבּוּם. וְיֵשׁ אַחִין שֶׁהֵן רְאוּיִין לְיִבּוּם וְאֵינָן רְאוּיִין לַחֲלִיצָה:

ב וְאֵלּוּ הֵם שֶׁאֵין לָהֶן זִקָּה כְּלָל. סְרִיס חַמָּה וְאַנְדְּרוֹגִינוּס מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן רְאוּיִין לֵילֵד וְלֹא הָיָה לָהֶן שְׁעַת הַכֹּשֶׁר:

ג וְאֵלּוּ מְיַבְּמִין וְלֹא חוֹלְצִין. הַחֵרֵשׁ וְהַשּׁוֹטֶה וְהַקָּטָן מִפְּנֵי שֶׁאֵין בָּהֶן דַּעַת לַחֲלֹץ. וּכְשֶׁיִּבֵּם הַחֵרֵשׁ אֵינוֹ מוֹצִיא לְעוֹלָם שֶׁבְּעִילָתוֹ עוֹשָׂה אוֹתָהּ אֵשֶׁת אִישׁ גְּמוּרָה וְאֵין גֵּרוּשֶׁיהָ גֵּרוּשִׁין גְּמוּרִין. וּבֶן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁיִּבֵּם אֵינוֹ יָכוֹל לְגָרֵשׁ עַד שֶׁיַּגְדִּיל כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

ד וְאֵלּוּ חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין. הַסְּפֵקוֹת כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה סְפֵק עֶרְוָה עַל אָחִיו. וּפְצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן מִמִּינֵי הַסֵּרוּס. וְהַזָּקֵן בְּיוֹתֵר שֶׁתָּשַׁשׁ כֹּחוֹ וְכָשַׁל. וְאִם בָּעַל סְרִיס אָדָם קָטָן שֶׁהָרֵי הָיְתָה לוֹ שְׁעַת הַכֹּשֶׁר וּמוֹצִיא בְּגֵט מִפְּנֵי שֶׁהוּא אָסוּר לָבוֹא בַּקָּהָל. וְהַטֻּמְטוּם חוֹלֵץ וְלֹא מְיַבֵּם מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק. וְאִם נִקְרַע וְנִמְצָא זָכָר רָצָה חוֹלֵץ רָצָה מְיַבֵּם. וּשְׁאָר הָאַחִין אוֹ חוֹלְצִין אוֹ מְיַבְּמִין:

ה יֵשׁ יְבָמוֹת שֶׁהֵן רְאוּיוֹת לַחֲלִיצָה אוֹ לְיִבּוּם. וְיֵשׁ יְבָמוֹת שֶׁאֵינָן רְאוּיוֹת לֹא לַחֲלִיצָה וְלֹא לְיִבּוּם וְאֵין עֲלֵיהֶן זִקָּה כְּלָל וּמֻתָּרוֹת לְהִנָּשֵׂא לָזָר. וְיֵשׁ יְבָמוֹת שֶׁהֵן רְאוּיוֹת לַחֲלִיצָה אֲבָל לֹא לְיִבּוּם. וְיֵשׁ יְבָמוֹת שֶׁהֵן רְאוּיוֹת לְיִבּוּם אֲבָל לֹא לַחֲלִיצָה:

ו וְאֵלּוּ שֶׁמִּתְיַבְּמוֹת וְלֹא חוֹלְצוֹת. הַחֵרֶשֶׁת וְהַשּׁוֹטָה וְהַקְּטַנָּה לְפִי שֶׁאֵין בָּהֶן דַּעַת לִקְרוֹת וּלְהָבִין. וְאִם רָצָה הַיָּבָם לְגָרֵשׁ הַחֵרֶשֶׁת בְּגֵט אַחַר שֶׁיִּבְעל אוֹתָהּ הֲרֵי זֶה מְגָרֵשׁ:

ז וְאֵלּוּ שֶׁחוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת. אִסּוּרֵי לָאוִין וְהַשְׁנִיּוֹת וְאִסּוּרֵי עֲשֵׂה כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר. וְכָל אִשָּׁה שֶׁהִיא סְפֵק מְגֹרֶשֶׁת חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת שֶׁמָּא יִפְגַּע בְּעֶרְוָה. שֶׁאִשֶּׁת אָחִיו שֶׁגֵּרְשָׁהּ אֲסוּרָה עָלָיו מִשּׁוּם עֶרְוָה. אֲבָל מִי שֶׁהִיא מְקֻדֶּשֶׁת לְאָחִיו בִּסְפֵק קִדּוּשִׁין הֲרֵי הִיא כִּשְׁאָר כָּל הַיְבָמוֹת וְחוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת שֶׁאֵין כָּאן דָּבָר לָחוּשׁ לוֹ. וְכֵן אֵשֶׁת הַחֵרֵשׁ וּזְקֵנָה וַעֲקָרָה הֲרֵי הֵן כִּשְׁאָר כָּל הַיְבָמוֹת. רָצָה חוֹלֵץ רָצָה מְיַבֵּם. שֶׁזְּקֵנָה וַעֲקָרָה הָיְתָה לָהֶן שְׁעַת הַכֹּשֶׁר:

ח וְאֵלּוּ הֵן שֶׁהֵן פְּטוּרוֹת מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. אֵשֶׁת סְרִיס חַמָּה וְאַנְדְּרוֹגִינוּס וְאֵשֶׁת הַשּׁוֹטֶה וְאֵשֶׁת הַקָּטָן וְאֵילוֹנִית וּמִי שֶׁהִיא עֶרְוָה. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ו) ״וְלֹא יִמְחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל״ פְּרָט לִסְרִיס חַמָּה וְאַנְדְּרוֹגִינוּס שֶׁשְּׁמָם מָחוּי הוֹאִיל וְאֵינָן רְאוּיִין לֵילֵד מִתְּחִלַּת בְּרִיָּתָן הֲרֵי הֵן כְּמִין בְּפְנֵי עַצְמוֹ. (דברים כה ו) ״וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד״ פְּרָט לְאֵילוֹנִית שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לֵילֵד מִתְּחִלַּת בְּרִיָּתָהּ. (דברים כה ה) ״לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת״ פְּרָט לְאֵשֶׁת שׁוֹטֶה וְקָטָן מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶם אֵישׁוּת כְּלָל. (דברים כה ה) ״וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה״ פְּרָט לְעֶרְוָה שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ לְקוּחִין:

ט כֵּיצַד. יְבָמָה שֶׁהִיא עֶרְוָה עַל יְבָמָהּ כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ אוֹ אִמָּהּ אוֹ בִּתָּהּ הֲרֵי זוֹ פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם וְאֵין לוֹ עָלֶיהָ זִקָּה כְּלָל שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ה) "וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ". מִי שֶׁרְאוּיָה לִלְקוּחִין וְקִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ הִיא זְקוּקָה לְיָבָם:

י הָיְתָה הַיְבָמָה אֲסוּרָה עַל יְבָמָהּ אִסּוּר לָאו אוֹ אִסּוּר עֲשֵׂה אוֹ שֶׁהָיְתָה שְׁנִיָּה הֲרֵי זוֹ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. וּמִפְּנֵי מָה צְרִיכָה חֲלִיצָה מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ לִקּוּחִין הוֹאִיל וְקִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהֶן הֲרֵי הֵן זְקוּקוֹת לְיָבָם. וּמִן הַדִּין הָיָה שֶׁיִּתְיַבְּמוּ מִצְוַת עֲשֵׂה וְכָל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה יָבֹא עֲשֵׂה וְיִדָּחֶה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה. אֲבָל חֲכָמִים גָּזְרוּ שֶׁלֹּא יִתְיַבְּמוּ חַיְבֵי לָאוִין וְלֹא שְׁנִיּוֹת גְּזֵרָה שֶׁמָּא יָבוֹא עָלֶיהָ פַּעַם שְׁנִיָּה וַהֲרֵי בִּיאָתָהּ אֲסוּרָה וְאֵין שָׁם מִצְוָה שֶׁאֵין מִצְוַת עֲשֵׂה אֶלָּא בִּיאָה רִאשׁוֹנָה בִּלְבַד. לְפִיכָךְ אִם עָבַר וּבָעַל יְבִמְתּוֹ הָאֲסוּרָה לוֹ מִשּׁוּם לָאו אוֹ מִשּׁוּם עֲשֵׂה וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שְׁנִיָּה הֲרֵי זֶה קָנָה קִנְיָן גָּמוּר וּמוֹצִיאָהּ בְּגֵט וְהִיא וְכָל צָרוֹתֶיהָ מֻתָּרוֹת לְזָר שֶׁהֲרֵי נִפְטְרוּ:

יא וְיָבָמָה שֶׁהִיא אַלְמָנָה מִן הַנִּשּׂוּאִין וּבָא עָלֶיהָ כֹּהֵן גָּדוֹל לֹא נִפְטְרָה צָרָתָהּ שֶׁאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה. וְהוֹאִיל וְלֹא קָנָה מִן הַתּוֹרָה קִנְיָן גָּמוּר לֹא הֵתִּירָה צָרָתָהּ לְזָר עַד שֶׁתַּחֲלֹץ:

יב הָיְתָה הַיְבָמָה עֶרְוָה עַל בַּעְלָהּ. כְּגוֹן שֶׁעָבַר אוֹ טָעָה וְלָקַח אֲחוֹתוֹ מֵאָבִיו וְנָפְלָה לִפְנֵי אָחִיו. אֵין זוֹ אִשְׁתּוֹ שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ וְאֵינָהּ לֹא בַּת יִבּוּם וְלֹא בַּת חֲלִיצָה. וְאִם הָיְתָה לָהּ צָרָה חוֹלֶצֶת [אוֹ] מִתְיַבֶּמֶת. וְאִם הָיְתָה זוֹ שֶׁהִיא עֶרְוָה עַל הַבַּעַל מֻתֶּרֶת לַיָּבָם וְרָצָה הַיָּבָם לִשָּׂא אוֹתָהּ וּלְיַבֵּם צָרָתָהּ הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ:

יג הָיְתָה הַיְבָמָה אֲסוּרָה עַל בַּעְלָהּ מִשּׁוּם עֲשֵׂה אוֹ מִשּׁוּם לָאו שֶׁהָיְתָה שְׁנִיָּה לַבַּעַל וְלֹא הָיְתָה אֲסוּרָה עַל הַיָּבָם מִצַּד אֵלּוּ הַצָּדָדִים הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת לַיָּבָם. חוּץ מִמַּחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשֶּׁנִּשֵּׂאת וּמֵת שֶׁהִיא חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. וְכֵן יְבָמָה שֶׁהִיא סְפֵק עֶרְוָה עַל הַיָּבָם אוֹ סְפֵק אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ הֲרֵי זוֹ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. לְפִיכָךְ מִי שֶׁקִּדֵּשׁ אִשָּׁה בִּסְפֵק קִדּוּשִׁין וְאַחַר כָּךְ מֵת אָחִיו שֶׁהָיָה נוֹשֵׂא אֲחוֹתָהּ וְנָפְלָה לוֹ לְיִבּוּם שֶׁהִיא סְפֵק אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ הֲרֵי זוֹ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. וּמוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט מִסָּפֵק וּשְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת עָלָיו. יְבִמְתּוֹ מִפְּנֵי שֶׁהִיא סְפֵק עֶרְוָה וַאֲרוּסְתּוֹ מִפְּנֵי שֶׁהִיא סְפֵק קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ שֶׁהִיא כְּשֶׁנָּיָה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

יד מִי שֶׁמֵּת אָחִיו וְהִנִּיחַ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאַחַת אֲסוּרָה עָלָיו מִשּׁוּם עֶרְוָה וְהַשְּׁנִיָּה אֵינָהּ עֶרְוָה. כֵּיצַד שֶׁהָעֶרְוָה פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם כָּךְ צָרָתָהּ פְּטוּרָה וְלֹא נָפְלָה לוֹ זִקָּה כְּלָל עַל בַּיִת זֶה. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ט) "אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו" בַּיִת שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְקוּחִין בְּאֵי זֶה מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה הוּא שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָלָיו זִקָּה. וּבַיִת שֶׁמִּקְצָתוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לִבְנוֹתוֹ שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ בָּהּ לְקוּחִין אֵינוֹ בּוֹנֶה אֲפִלּוּ מִקְצָתוֹ שֶׁהוּא מֵתָר. וְנִמְצֵאת צָרַת הָעֶרְוָה עֶרְוָה עָלָיו מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ עָלֶיהָ זִקָּה:

טו לְפִיכָךְ רְאוּבֵן שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאַחַת עֶרְוָה עַל שִׁמְעוֹן וּשְׁתֵּיהֶן רְאוּיוֹת לְלֵוִי אֵין לְשִׁמְעוֹן זִקָּה עַל בַּיִת זֶה וַהֲרֵי שְׁתֵּיהֶן תַּחַת זִקַּת לֵוִי. יְבֵם לֵוִי הָאַחַת מִפְּנֵי שֶׁהָיְתָה צָרַת עֶרְוָה וְהַשְּׁנִיָּה מִפְּנֵי שֶׁהִיא צָרָתָהּ. וְכֵן הַדִּין בְּצָרַת צָרָתָהּ עַד סוֹף הָעוֹלָם. שֶׁכָּל אִשָּׁה שֶׁאֵין לוֹ עָלֶיהָ זִקָּה בְּאִסּוּר אֵשֶׁת אָח עוֹמֶדֶת לְעוֹלָם:

טז וְכֵן אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ הוֹאִיל וְאֵין לוֹ עָלֶיהָ זִקָּה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כה ה) "כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו" עַד שֶׁיֵּשְׁבוּ שְׁנֵיהֶם בָּעוֹלָם הֲרֵי זוֹ עֶרְוָה עָלָיו לְעוֹלָם מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח וּפוֹטֶרֶת צָרָתָהּ:

יז כֵּיצַד. רְאוּבֵן שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ אִשָּׁה וְנָפְלָה לִפְנֵי שִׁמְעוֹן וְאַחַר שֶׁמֵּת רְאוּבֵן נוֹלַד לוֹ. בֵּין שֶׁנּוֹלַד לוֹ קֹדֶם שֶׁיִּבֵּם לָהּ שִׁמְעוֹן בֵּין שֶׁנּוֹלַד אַחַר שֶׁיִּבְּמָהּ. הֲרֵי אֵשֶׁת רְאוּבֵן עֶרְוָה עַל לֵוִי לְעוֹלָם. לְפִיכָךְ אִם מֵת שִׁמְעוֹן וְנָפְלָה זוֹ וְצָרָתָהּ לִפְנֵי לֵוִי שְׁתֵּיהֶן פְּטוּרוֹת מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם:

יח עָשָׂה שִׁמְעוֹן מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ אֵשֶׁת רְאוּבֵן וּמֵת קֹדֶם שֶׁיִּכְנֹס אוֹתָהּ הֲרֵי לֵוִי חוֹלֵץ לְצָרָתָהּ וְלֹא מְיַבֵּם. שֶׁאֵין הַמַּאֲמָר קוֹנֶה בַּיְבָמָה קִנְיָן גָּמוּר כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

יט אִשָּׁה שֶׁזִּנְּתָה תַּחַת בַּעְלָהּ בְּרָצוֹן וּבְעֵדִים וּמֵת קֹדֶם שֶׁיִּגְרְשֶׁנָּה וְנָפְלָה לִפְנֵי יָבָם הֲרֵי הִיא פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. וְכֵן צָרָתָהּ כְּאִלּוּ הָיְתָה עֶרְוָה עַל הַיָּבָם מִפְּנֵי שֶׁטֻּמְאָה כְּתוּבָה בָּהּ כַּעֲרָיוֹת שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ה יג יד) "וְהִיא נִטְמָאָה". אֲבָל סוֹטָה שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ קֹדֶם שֶׁיַּשְׁקֶנָּה מֵי הַמָּרִים אוֹ שֶׁאֵינָהּ בַּת שְׁתִיָּה אֶלָּא בַּת גֵּרוּשִׁין הֲרֵי זוֹ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. וְאִם הָיְתָה לָהּ צָרָה הֲרֵי צָרָתָהּ מֻתֶּרֶת וְחוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת:

כ וְכֵן שְׁתֵּי יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִבַּיִת אֶחָד שֶׁהָיְתָה הָאַחַת מֵהֶן שְׁנִיָּה עַל הַיָּבָם אוֹ מֵחַיְבֵי לָאוִין אוֹ מֵחַיְבֵי עֲשֵׂה אוֹ אַיְלוֹנִית הֲרֵי צָרָתָהּ מֻתֶּרֶת וְחוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת. אֲבָל הַחוֹלֵץ לִיבִמְתּוֹ וְהָלְכָה אֲחוֹת חֲלוּצָתוֹ אוֹ אִמָּהּ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן וְנִשֵּׂאת לְאָחִיו וְלוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וָמֵת וְנָפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לְפָנָיו. כְּשֵׁם שֶׁקְּרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ

אֲסוּרָה עָלָיו כָּךְ צָרָתָהּ אֲסוּרָה. וַהֲרֵי שְׁתֵּיהֶן כִּשְׁנֵיוֹת לוֹ וְחוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת. וּמִפְּנֵי מָה אָסְרוּ צָרַת קְרוֹבַת חֲלוּצָתוֹ. מִפְּנֵי שֶׁמִּתְחַלֶּפֶת בְּצָרַת חֲלוּצָתוֹ:

כא שְׁתֵּי יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִבֵּית אֶחָד שֶׁהָאַחַת מֵהֶן עֶרְוָה עַל הַיָּבָם וַהֲרֵי הָעֶרְוָה אֵילוֹנִית. צָרָתָהּ מֻתֶּרֶת וְחוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת. הוֹאִיל וְהָאֵילוֹנִית אֵינָהּ בַּת יִבּוּם וַחֲלִיצָה חֲרֵי זוֹ כְּמִי שֶׁאֵינָהּ. וְנָפְלָה זִקָּתוֹ עַל צָרָתָהּ בִּלְבַד. וְכֵן אִם גֵּרֵשׁ אֶחָיו אֶת הָעֶרְוָה אוֹ מֵאֲנָה בּוֹ קֹדֶם שֶׁיָּמוּת. אוֹ שֶׁמֵּתָה בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ וְאַחַר כָּךְ מֵת אֶחָיו. חֲרֵי צָרָתָהּ מֻתֶּרֶת וְחוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת. וְאֵין אוֹמְרִין הוֹאִיל וְנַעֲשֵׂית צָרָה לָעֶרְוָה שָׁעָה אַחַת תֵּאָסֵר לְעוֹלָם. שֶׁאֵין הַצָּרָה אֲסוּרָה עַד שֶׁתִּהְיֶה צָרַת עֶרְוָה בְּשָׁעַת נְפִילָה לְיִבּוּם:

כב הָיְתָה זוֹ שֶׁהִיא עֶרְוָה עַל הַיָּבָם מְקֻדֶּשֶׁת לְאָחִיו שֶׁמֵּת בְּסָפֵק אוֹ מְגֹרֶשֶׁת מִמֶּנּוּ בְּסָפֵק. אוֹ שֶׁהָיְתָה קְטַנָּה הָרְאוּיָה לְמָאן וְלֹא מֵאֲנָה בְּאָחִיו בְּחַיָּיו. אַף עַל פִּי שֶׁמֵּאֲנָה בַּיָּבָם צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת:

כג הָלְכָה צָרַת עֶרְוָה וְנִשֵּׂאת לְאַחֵר וְאַחַר כָּךְ נִמְצֵאת הָעֶרְוָה אֵילוֹנִית. תֵּצֵא הַצָּרָה מִבַּעְלָהּ וּמִיָּבְמָהּ וּצְרִיכָה גֵּט מִבַּעְלָהּ וַחֲלִיצָה מִיָּבְמָהּ כְּדֵי לְהַתִּירָהּ לַשּׁוּק:

כד יִבֵּם הַיָּבָם הַצָּרָה מִפְּנֵי שֶׁדִּמּוּ שֶׁהָעֶרְוָה אֵילוֹנִית וְנִמְצֵאת הָעֶרְוָה שֶׁאֵינָהּ אֵילוֹנִית תֵּצֵא מִיָּבְמָהּ בְּגֵט וְהַוָּלָד מַמְזֵר:

כה שְׁלֹשָׁה אַחִין. שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת וְאֶחָד מֵהֶן נָשׂוּי נָכְרִית. מֵת הַנָּשׂוּי נָכְרִית וְאַחַר כָּךְ מֵת אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת. חֲרֵי הַנָּכְרִית חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת מִפְּנֵי שֶׁהִיא צָרַת אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ בְּזִקַּת אָחִיו שֶׁמֵּת אַחֲרוֹן. וְלֹא עוֹד אֶלָּא אֲפִלּוּ גֵּרֵשׁ אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת אֶת אִשְׁתּוֹ אַחַר שֶׁמֵּת הַנָּשׂוּי נָכְרִית וּמֵת הַמְגֹרָשׁ חֲרֵי הַנָּכְרִית חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת הוֹאִיל וְנַעֲשֵׂית צָרַת אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ בְּזִקָּה שָׁעָה אַחַת. שֶׁאִם תִּתְיַבֵּם שֶׁמָּא יָבֹא לְיַבֵּם אוֹתָהּ. וַאֲפִלּוּ לֹא גֵּרֵשׁ זֶה שֶׁמֵּת אַחֲרוֹן אֶת אִשְׁתּוֹ:

כו וּמִפְּנֵי מָה לֹא גָּזְרוּ דָּבָר זֶה בַּנְּשׂוּאִין שֶׁחֲרֵי צָרַת עֶרְוָה בַּנְּשׂוּאִין אִם גֵּרֵשׁ אֶת הָעֶרְוָה וּמֵת צָרָתָהּ מֻתֶּרֶת לַיָּבָם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. מִפְּנֵי שֶׁאִסּוּר צָרַת הָעֶרְוָה בַּנְּשׂוּאִין יָדוּעַ לַכֹּל וְאֵינָן בָּאִין לְהַתִּיר הַצָּרָה אִם לֹא גֵּרֵשׁ הָעֶרְוָה. וְאִסּוּר צָרַת עֶרְוָה בְּזִיקָּה אֵינוֹ יָדוּעַ לַכֹּל וּבָאִין לְהַתִּיר הַצָּרָה וַאֲפִלּוּ לֹא נִתְגָּרְשָׁה הָעֶרְוָה:

כז שְׁלֹשָׁה אַחִין נְשׂוּאִין שָׁלֹשׁ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת. מֵת אֶחָד מֵהֶן וְעָשָׂה הַשֵּׁנִי מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ וּמֵת קֹדֶם שֶׁיִּכְנֹס וְנָפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לִפְנֵי הַיָּבָם חֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת. מִפְּנֵי שֶׁבַּעֲלַת הַמַּאֲמָר עָלֶיהָ זִקַּת שְׁנֵי יְבָמִין. וְנִמְצֵאת כְּאִלּוּ הִיא אֵשֶׁת שְׁנֵי מֵתִים. וְדָרְשׁוּ חֲכָמִים וְאָמְרוּ (דברים כה ה) "אֵשֶׁת הַמֵּת" וְלֹא אֵשֶׁת שְׁנֵי מֵתִים. לְפִיכָךְ כָּל אִשָּׁה שֶׁעָלֶיהָ זִקַּת שְׁנֵי יְבָמִין חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת וְכֵן צָרָתָהּ. וְאִסּוּרָן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים:

כח וּמִפְּנֵי מָה לֹא יַחֲלֹץ לְבַעֲלַת הַמַּאֲמָר שֶׁעָלֶיהָ זִקַּת שְׁנֵי יְבָמִין וְיַיבֵּם צָרָתָהּ. גְּזֵרָה שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שְׁתֵּי יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִבֵּית אֶחָד אַחַת חוֹלֶצֶת וְאַחַת מִתְיַבֶּמֶת. וּלְפִיכָךְ אָסְרוּ אַף צָרָתָהּ:

כט עָשָׂה מַאֲמָר בִּיבִמְתּוֹ וְנָתַן גֵּט לְמַאֲמָרוֹ וּמֵת חָזְרָה לְהֶתֵּרָהּ. שֶׁהַמַּאֲמָר שֶׁאָסְרָהּ חֲרֵי בִּטְלוֹ. וְרָצָה חוֹלֵץ רָצָה מְיַבֵּם:

ל בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד שֶׁבָּא עַל יְבִמְתּוֹ וּמֵת כְּשֶׁהוּא קָטָן וְנָפְלָה פַּעַם שְׁנִיָּה לִפְנֵי אָחִיו הַגָּדוֹל חֲרֵי זוֹ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. שֶׁבִּיאַת בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד כְּמַאֲמָר מִן הַגָּדוֹל כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ וְנִמְצָא עָלֶיהָ זִקַּת שְׁנֵי יְבָמִין:

לא מִי שֶׁחֲצָיוֹ שִׁפְחָה וְחֲצָיוֹ בַּת חוֹרִין שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לְרֹאובֵן וְנִשְׁתַּחְרְרָה וְחָזְרָה וְנִתְקַדְּשָׁה לְשִׁמְעוֹן וּמֵתוּ שְׁנֵיהֶם מִתְיַבֶּמֶת לְלֵוִי וְאֵינָהּ אֵשֶׁת שְׁנֵי מֵתִים. אִם קִדּוּשֵׁי רְאוּבֵן קִדּוּשֵׁי שִׁמְעוֹן כְּלוּם. וְאִם קִדּוּשֵׁי שִׁמְעוֹן קִדּוּשִׁין אֵין קִדּוּשֵׁי רְאוּבֵן כְּלוּם:

פרק ז

א שְׁנַיִם מִן הָאַחִין נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת וּמֵתוּ שְׁנֵיהֶם וְלֹא נוֹדַע אֵי זֶה מֵהֶם מֵת רִאשׁוֹן. הוֹאִיל וְאִי אֶפְשָׁר לְיַבֵּם שְׁתֵּיהֶן חֲרֵי זִקָּה נָפְלָה עַל שְׁתֵּיהֶן חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת. וַאֲפִלּוּ הָיְתָה אַחַת מֵהֶן אֲסוּרָה עַל הַיָּבָם מִשּׁוּם שְׁנַיָּה אוֹ מֵחֲמַת עֲשֵׂה אוֹ מֵחֲמַת לָאוִין חֲרֵי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת. אֲבָל אִם הָיְתָה אַחַת מֵהֶן עֶרְוָה עָלָיו כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה אֵם אִשְׁתּוֹ אוֹ בִּתָּהּ. חֲרֵי אֲחוֹתָהּ מֻתֶּרֶת לוֹ וְרָצָה חוֹלֵץ רָצָה מְיַבֵּם. שֶׁחֲרֵי לֹא נָפְלָה זִקָּתוֹ עַל שְׁתֵּיהֶן, שֶׁאֵין זִקָּה עַל הָעֶרְוָה:

ב הָיְתָה אַחַת מֵהֶן אֲסוּרָה עַל יָבָם זֶה מִשּׁוּם עֶרְוָה. וְהָאַחֶרֶת אֲסוּרָה עַל הַיָּבָם הַשֵּׁנִי מִשּׁוּם עֶרְוָה. הָאֲסוּרָה לָזֶה מֻתֶּרֶת לְאָחִיו וְהָאֲסוּרָה לָזֶה מֻתֶּרֶת לְאָחִיו. שֶׁחֲרֵי נָפְלָה זִקַּת כָּל אֶחָד מֵהֶן עַל הַמֻּתֶּרֶת לוֹ בִּלְבַד. וְרָצָה חוֹלֵץ רָצָה מְיַבֵּם לְזוֹ הַמֻּתֶּרֶת לוֹ:

ג מֵת אֶחָד מִן הָאַחִין וְנָפְלָה אִשְׁתּוֹ לְיִבּוּם וְאַחַר כָּךְ מֵת שֵׁנִי וְנָפְלָה אִשְׁתּוֹ לְיִבּוּם שֶׁהִיא אֲחוֹת הָרִאשׁוֹנָה וַהֲרֵי שְׁתֵּיהֶן קַיָּמוֹת. שְׁתֵּיהֶן חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְיַבְּמוֹת כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

ד מֵתָה הָאַחֲרוֹנָה חָזְרָה הָרִאשׁוֹנָה לְהֶתֵּרָהּ וְחוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת. מֵתָה הָרִאשׁוֹנָה הֲרֵי אַחֲרוֹנָה בְּאִסּוּרָהּ עוֹמֶדֶת וְחוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. שֶׁהֲרֵי לֹא הָיְתָה רְאוּיָה לְיִבּוּם בְּשָׁעַת נְפִילָתָהּ. וְכֵן אִם קָדַם אֶחָד מִן הָאַחִין וְחָלַץ לָאַחֲרוֹנָה הֻתְּרָה הָרִאשׁוֹנָה לִשְׁאָר הָאַחִין שֶׁהֲרֵי הַזִּקָּה שֶׁאָסְרָה אוֹתָהּ הֻסִּירָה אֲחִיו בַּחֲלִיצָתוֹ:

ה וְכֵן אִם הָיְתָה הָרִאשׁוֹנָה עֶרְוָה עַל אֶחָד מִן הָאַחִין וְקָדַם וְיִבֵּם אֶת הָאַחֲרוֹנָה שֶׁהִיא מֻתֶּרֶת לוֹ הֻתְּרָה הָרִאשׁוֹנָה לִשְׁאָר הָאַחִין שֶׁהֲרֵי הָאַחֲרוֹנָה שֶׁאָסְרָה אוֹתָהּ עֲלֵיהֶן נִתְיַבְּמָה לְמִי שֶׁתָּר לָהּ. אֲבָל אִם הָיְתָה הָאַחֲרוֹנָה הִיא שֶׁאָסְרָה עַל אֶחָד מֵהֶן בִּלְבַד מִשּׁוּם עֶרְוָה הֲרֵי הוּא מְיַבֵּם לָרִאשׁוֹנָה וּשְׁאָר הָאַחִין אֲסוּרִין בִּשְׁתֵּיהֶן וְחוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְאִם קָדְמוּ וְכָנְסוּ כָּל אֶחָד אַחַת מִן הָאֲחָיוֹת מוֹצִיאִין אוֹתָן מֵהֶן:

ו שְׁלֹשָׁה אַחִין שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת. מֵת אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת וְעָשָׂה הַשְּׁלִישִׁי בִּיבְמָתוֹ מַאֲמָר וְאַחַר כָּךְ מֵת בַּעַל אֲחוֹת הַשֵּׁנִיָּה וְנָפְלָה הָאָחוֹת הַשֵּׁנִיָּה לִפְנֵי הָאָח הַשְּׁלִישִׁי. הֲרֵי זֶה נוֹתֵן גֵּט לְבַעֲלַת הַמַּאֲמָר וְחוֹלֵץ לָהּ וְחוֹלֵץ לָאָחוֹת הָאַחֲרוֹנָה כְּדֵי לְהַתִּירָן לָזָר:

ז מֵת זֶה שֶׁעָשָׂה הַמַּאֲמָר וְהָיְתָה לוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וְנָפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לִפְנֵי בַּעַל הָאָחוֹת. בַּעֲלַת הַמַּאֲמָר פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם שֶׁהֲרֵי הִיא אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ. וְהָאִשָּׁה הָאַחֶרֶת חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. שֶׁאֵין הַמַּאֲמָר קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר עַד שֶׁיִּפְטֹר אֶת הַצָּרָה:

ח אֶחָד מִן הַיְבָמִין שֶׁקִּדֵּשׁ אֲחוֹת יְבִמְתּוֹ אוֹמְרִין לוֹ הַמְתֵּן וְאַל תְּגָרְשֶׁנָּה וְאַל תִּשְׂאֶנָּה עַד שֶׁיְּיַבֵּם אָחִיךָ אוֹ יַחֲלֹץ לִיבָמָה זוֹ הַזִּקּוּקָה לְכֻלְּכֶם. חָלַץ לָהּ אָחִיו אוֹ יְבִמָּה אוֹ שֶׁמֵּתָה הַיְבָמָה הֲרֵי זֶה יִכְנֹס אֲרוּסָתוֹ. מֵתוּ אָחִיו כֻּלָּם מוֹצִיא אֶת אֲרוּסָתוֹ בְּגֵט וִיבִמְתּוֹ בַּחֲלִיצָה. וְאִם מֵתָה אֲרוּסָתוֹ בֵּין שֶׁמֵּתָה קֹדֶם מִיתַת הָאַחִין בֵּין שֶׁמֵּתָה לְאַחַר מִיתַת הָאַחִין חָזְרָה הַיְבָמָה לְהֶתֵּרָהּ וְרָצָה חוֹלֵץ רָצָה מְיַבֵּם:

ט שְׁלֹשָׁה אַחִין שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת וְיֵשׁ לְכָל אַחַת מִשְׁתֵּיהֶן צָרָה. וּמֵתוּ הַנְּשׂוּאִין אֶת הָאֲחָיוֹת וְנָפְלוּ הָאֲחָיוֹת וְצָרוֹתֵיהֶן לִפְנֵי יָבָם. אִם חָלַץ לַצָּרוֹת נִפְטְרוּ הָאֲחָיוֹת. אֲבָל אִם חָלַץ לָאֲחָיוֹת לֹא נִפְטְרוּ צָרוֹתֵיהֶן עַד שֶׁיַּחְלְצוּ הַצָּרוֹת. מִפְּנֵי שֶׁחֲלִיצַת אֲחָיוֹת חֲלִיצָה שֶׁאֵינָהּ מְעֻלָּה. וַחֲלִיצָה שֶׁאֵינָהּ מְעֻלָּה אֵינָהּ פּוֹטֶרֶת אֶת הַצָּרָה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

י יֵרָאֶה לִי שֶׁכָּךְ הַדִּין בִּשְׁתֵּי יְבָמוֹת הַבָּאוֹת מִבֵּית אֶחָד וְהָאַחַת מֵהֶן אֲסוּרָה עַל יְבָמָהּ מִשּׁוּם שְׁנֵיָּה אוֹ מֵחֲמַת לָאוִין אוֹ מֵחֲמַת עֲשֵׂה. שֶׁאִם חָלַץ לָאֲסוּרָה לֹא הֻתְּרָה צָרָתָהּ. חָלַץ לַצָּרָה הֻתְּרָה הָאֲסוּרָה:

יא שְׁלֹשָׁה אַחִין שְׁנַיִם מֵהֶן נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחָיוֹת וְהַשְּׁלִישִׁי נָשׂוּי נָכְרִית. מֵת אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת וְיִבֵּם הַנָּשׂוּי נָכְרִית אֶת אִשְׁתּוֹ. וְאַחַר כָּךְ מֵתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל שְׁנֵי וְאַחַר כָּךְ מֵת הַשְּׁלִישִׁי וְנָפְלוּ שְׁתֵּי נָשָׁיו לִפְנֵי הַשֵּׁנִי (שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה). הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרוֹת מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. הָאַחַת מִפְּנֵי שֶׁהָיְתָה אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ בְּשָׁעָה שֶׁמֵּת אָחִיו הָרִאשׁוֹן נֶאֱסְרָה עָלָיו לְעוֹלָם מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָח כְּדִין אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָמוֹ. וְהַנָּכְרִית מִשּׁוּם צָרָתָהּ:

יב וְכֵן שְׁנֵי אַחִין נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת וּמֵת אֶחָד מֵהֶן. וְאַחַר כָּךְ מֵתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל שֵׁנִי. הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה עוֹלָמִית הוֹאִיל וְנֶאֶסְרָה עָלָיו בִּשְׁעַת נְפִילָה. אֲבָל הַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְהֶחֱזִירָהּ וְמֵת הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת לַיָּבָם. וְאַף עַל פִּי שֶׁנֶּאֶסְרָה עָלָיו בְּחַיֵּי אָחִיו בְּשָׁעָה שֶׁגֵּרְשָׁהּ הֲרֵי חָזְרָה לְהֶתֵּרָהּ וּכְשֶׁמֵּת אָחִיו בְּהֶתֵּרָהּ הָיְתָה עוֹמֶדֶת:

יג קְטַנָּה שֶׁהִשִּׂיאָהּ אָבִיהָ וְגֵרְשָׁהּ בַּעְלָהּ וְהֶחֱזִירָהּ וּמֵת וַעֲדַיִן הִיא קְטַנָּה הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה לַיָּבָם מִפְּנֵי שֶׁגֵּרוּשֶׁיהָ גֵּרוּשִׁין גְּמוּרִין שֶׁהֲרֵי אָבִיהָ הִשִּׂיאָהּ. וְאֵין חֲזָרָתָהּ חֲזָרָה גְּמוּרָה שֶׁאֵין קִדּוּשֵׁי קְטַנָּה קִדּוּשִׁין גְּמוּרִין כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

יד וְהוּא הַדִּין לִמְגֹרֶשׁ פִּקֵּחַת וְנִתְחָרְשָׁה וְהֶחֱזִירָהּ וּמֵת וְהִנִּיחָהּ חֵרֶשֶׁת שֶׁהִיא אֲסוּרָה לַיָּבָם וְאֵינָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. וְצָרַת קְטַנָּה זוֹ אוֹ חֵרֶשֶׁת זוֹ חוֹלֶצֶת אוֹ מִתְיַבֶּמֶת. וְאִם הֶחֱזִירָהּ כְּשֶׁהִיא קְטַנָּה אוֹ חֵרֶשֶׁת וְגָדְלָה אוֹ נִתְפַּקְּחָה אֲצְלוֹ וְאַחַר כָּךְ מֵת הֲרֵי זוֹ מֻתֶּרֶת לִיבָמָהּ:

טו שְׁנֵי אַחִין נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת. הָיוּ שְׁתֵּיהֶן קְטַנּוֹת הָרְאוּיוֹת לְמָאן אוֹ חֵרְשׁוֹת וּמֵת אֶחָד מֵהֶן תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה וּפְטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. הָיוּ אַחַת גְּדוֹלָה וְאַחַת קְטַנָּה וּמֵת בַּעַל הַקְּטַנָּה תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה וּפְטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם. מֵת בַּעַל הַגְּדוֹלָה מִלְּמִדְרִין הַקְּטַנָּה שֶׁתִּמָּאֵן בְּבַעְלָהּ וְתִהְיֶה גְּדוֹלָה זוֹ מֻתֶּרֶת לִיבָמָהּ:

טז שְׁנֵי אַחִין חֵרְשִׁין נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת פִּקֵּחוֹת אוֹ חֵרְשׁוֹת. אוֹ אַחַת פִּקֵּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת. וְכֵן שְׁתֵּי אֲחָיוֹת חֵרְשׁוֹת נְשׂוּאוֹת לִשְׁנֵי אַחִים פִּקֵּחִין אוֹ חֵרְשִׁין אוֹ אֶחָד פִּקֵּחַ וְאֶחָד חֵרֵשׁ וּמֵת אֶחָד מֵהֶן. אִשְׁתּוֹ פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ. שֶׁהֲרֵי אֵין נְשׂוּאֵי אֶחָד מֵהֶן נְשׂוּאִין גְּמוּרִין:

יז שְׁנֵי אַחִין אֶחָד פִּקֵּחַ וְאֶחָד חֵרֵשׁ נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת פִּקְחוֹת אוֹ אַחַת פִּקַּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת וַהֲרֵי הַפִּקַּחַת הִיא אֵשֶׁת הַפִּקֵּחַ. מֵת הַחֵרֵשׁ תֵּצֵא אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. מֵת הַפִּקֵּחַ הוֹאִיל וְנִשּׂוּאֵי הַפִּקֵּחַ שֵׁמֶת נִשּׂוּאִין גְּמוּרִין וְזַקַּת זֶה הַחֵרֵשׁ גְּמוּרָה וְנִשּׂוּאֵי הַחֵרֵשׁ אֵינָן נִשּׂוּאִין גְּמוּרִין. הֲרֵי זֶה הַחֵרֵשׁ מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגֵט מִפְּנֵי שֶׁאֲחוֹתָהּ זְקוּקָה לוֹ. וְאֵשֶׁת אָחִיו הַפִּקֵּחַ אֲסוּרָה לְעוֹלָם שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִכְנֹס מִפְּנֵי אֲחוֹתָהּ. וְלֹא יַחֲלֹץ מִפְּנֵי שֶׁהוּא חֵרֵשׁ:

יח וְלָמָּה גָּזְרוּ חֲכָמִים שֶׁיּוֹצִיא זֶה הַחֵרֵשׁ אִשְׁתּוֹ הַחֵרֶשֶׁת וְהֵן אֵינָן בְּנֵי חִיּוּב אֶלָּא חֲרֵי הֵן כְּקָטָן אוֹכֵל נְבֵלוֹת שֶׁאֵין בֵּית דִּין מְצַוִּין לְהַפְרִישׁוֹ. אָמְרוּ חֲכָמִים אִם תֵּשֵׁב אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ נִמְצֵאת אֲחוֹתָהּ נִשֵּׂאת לְזָר וְיֹאמְרוּ נִפְטְרָה מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. לְפִיכָךְ מוֹצִיא הַחֵרֵשׁ אִשְׁתּוֹ בְּגֵט כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה אֲחוֹתָהּ אֲסוּרָה לְעוֹלָם:

יט וְכֵן שְׁנֵי אַחִין פִּקְחִין נְשׂוּאִין לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת אַחַת פִּקַּחַת וְאַחַת חֵרֶשֶׁת. מֵת בַּעַל הַחֵרֶשֶׁת תֵּצֵא מִשּׁוּם אֲחוֹת אִשָּׁה. מֵת בַּעַל הַפִּקַּחַת מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ הַחֵרֶשֶׁת בְּגֵט וְאֶת אֵשֶׁת אָחִיו בַּחֲלִיצָה. מִפְּנֵי שֶׁהוּא פִּקֵּחַ וְיָכוֹל לַחֲלֹץ:

כ שְׁנֵי אַחִין אֶחָד פִּקֵּחַ וְאֶחָד חֵרֵשׁ. הַחֵרֵשׁ נָשׂוּי שְׁתֵּי נָשִׁים פִּקְחוֹת הָאַחַת מֵהֶן עֶרְוָה עַל הַפִּקֵּחַ וּמֵת הַחֵרֵשׁ שְׁתֵּיהֶן פְּטוּרוֹת עַל כָּל פָּנִים. אִם נִשּׂוּאֵי הָעֶרְוָה נִשּׂוּאִין הֲרֵי הַשְּׁנִיָּה צָרָתָהּ וּפְטוּרָה. וְאִם אֵין נִשּׂוּאֵי הָעֶרְוָה נִשּׂוּאִין כָּךְ לֹא יִהְיוּ נִשּׂוּאֵי צָרָתָהּ נִשּׂוּאִין:

כא הָיְתָה בְּתּוֹ וְכִיּוֹצֵא בָּהּ חֵרֶשֶׁת וּנְשׂוּאָה לְאָחִיו הַפִּקֵּחַ צָרָתָהּ חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַבֶּמֶת. שֶׁאֵין נִשּׂוּאֵי הַחֵרֶשֶׁת נִשּׂוּאִין גְּמוּרִין:

כב כָּל מָקוֹם שֶׁאָמַרְנוּ בַּהֲלָכוֹת אֵלּוּ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת אַחַת שְׁתֵּי אֲחָיוֹת אוֹ אִשָּׁה וּבִתָּהּ אוֹ אִשָּׁה וּבַת בִּתָּהּ וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן עִנְיַן הַדְּבָרִים שֶׁהֵן שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁהָאַחַת מֵהֶן עֶרְוָה עִם הָאַחֶרֶת וְאִי אֶפְשָׁר לְשָׂא שְׁתֵּיהֶן מִשּׁוּם עֶרְוָה. וְכֵן כָּל מָקוֹם שֶׁאָמַרְנוּ אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ אוֹ אֲחוֹת יְבִמְתּוֹ אֶחָד אֲחוֹתָהּ אוֹ אִמָּהּ אוֹ בִּתָּהּ עִנְיַן הַדְּבָרִים אַחַת מִקְּרוֹבוֹתֶיהָ שֶׁהֵן עֶרְוָה עִמָּהּ:

פרק ח

א מִי שֶׁקִּדֵּשׁ אַחַת מִשְּׁתֵּי אֲחָיוֹת וְאֵין יָדוּעַ אֵי זֶה מֵהֶן קִדֵּשׁ וּמֵת וְלוֹ אָח. אֶחָד חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן כְּדֵי לְהַתִּירָן לַאֲחֵרִים. הָיוּ לוֹ שְׁנֵי אַחִין אֶחָד חוֹלֵץ לְאַחַת מֵהֶן בַּתְּחִלָּה וְהַשֵּׁנִי מְיַבֵּם לַשְּׁנִיָּה עַל כָּל פָּנִים. אִם זוֹ הִיא שֶׁקִּדֵּשׁ אָחִיו חֲרֵי יְבֵם אוֹתָהּ. וְאִם אֵינָהּ אֵשֶׁת אָחִיו חֲרֵי נָשָׂא אִשָּׁה מִשְּׁאָר הַנָּשִׁים וַאֲחוֹתָהּ שֶׁהָיְתָה אֵשֶׁת אָחִיו כְּבָר נֶחְלְצָה. אֲבָל לֹא יְיַבֵּם הָאַחַת תְּחִלָּה שֶׁמָּא הָאַחֶרֶת הִיא אֵשֶׁת אָחִיו וְנִמְצָא שֶׁנָּשָׂא קְרוֹבַת זְקוּקָתוֹ. קָדְמוּ שְׁנֵי הָאַחִים וְכָנְסוּ שְׁתֵּי הַיְבָמוֹת אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָן מִיָּדָן:

ב שְׁנַיִם שֶׁקִּדְּשׁוּ שְׁתֵּי אֲחָיוֹת. זֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵי זוֹ קִדֵּשׁ וְזֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵי זוֹ קִדֵּשׁ. וּמֵתוּ שְׁנֵיהֶן. לָזֶה אָח וְלָזֶה אָח. זֶה חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן וְזֶה חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן. לָזֶה אָח וְלָזֶה שְׁנַיִם. הַיְחִידִי חוֹלֵץ לִשְׁתֵּיהֶן בַּתְּחִלָּה וְהַשְּׁנַיִם אֶחָד חוֹלֵץ רִאשׁוֹנָה וְהַשֵּׁנִי מְיַבֵּם. וְאִם קָדְמוּ וְכָנְסוּ אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָן. וַאֲפִלּוּ הָיוּ כֻּלָּנִים שֶׁהַחֲלִיצָה שֶׁחָלַץ הַיְחִידִי מִפְּקַק חָלַץ וְהַחֲלוּצָה אֲסוּרָה לְכֹהֵן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים וּבִסְפֵק חֲלוּצָה לֹא גָּזְרוּ:

ג הָיוּ לָזֶה שְׁנֵי אַחִין וְלָזֶה שְׁנֵי אַחִין. אָחִיו שֶׁל זֶה חוֹלֵץ לְאַחַת וְאָחִיו שֶׁל זֶה חוֹלֵץ לָאַחֶרֶת. וְאַחַר כָּךְ הָאָח הַשֵּׁנִי שֶׁל זֶה מְיַבֵּם חֲלוּצָתוֹ שֶׁל זֶה. וְהָאָח הַשֵּׁנִי שֶׁל זֶה מְיַבֵּם חֲלוּצָתוֹ שֶׁל זֶה. קָדְמוּ שְׁנֵיהֶן וְחָלְצוּ לִשְׁתֵּיהֶן לֹא יְיַבְּמוּ שְׁנֵי הָאַחִין הָאֲחֵרִים. אֶלָּא אֶחָד חוֹלֵץ בַּתְּחִלָּה וְאָחִיו מְיַבֵּם לַשְּׁנִיָּה. וְאִם קָדְמוּ וְכָנְסוּ אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָן:

ד הָאִשָּׁה שֶׁהָיוּ לָהּ בָּנִים וְהָיוּ לְכַלָּתָהּ בָּנִים וְנִתְעַבְּרָה הָאִשָּׁה וְנִתְעַבְּרָה כַּלָּתָהּ וְיָלְדוּ שְׁתֵּיהֶן בְּמַחֲבוֹאָה אַחַת וְנִתְעָרְבוּ שְׁנֵי הַיְלָדִים וְהִגְדִּילוּ הַתַּעֲרוֹבוֹת וְנָשְׂאוּ נָשִׁים וּמֵתוּ. כֵּיצַד הֵן נִתָּרוֹת. בְּנֵי הַכַּלָּה חוֹלְצִין לִשְׁתֵּיהֶן תְּחִלָּה וְלֹא מְיַבְּמִין שֶׁכָּל אַחַת מֵהֶן סָפֵק שֶׁהִיא אֵשֶׁת אָחִיו וְתִהְיֶה מֻתֶּרֶת לוֹ, סָפֵק שֶׁהִיא אֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו וְהִיא עֶרְוָה עָלָיו. אֲבָל בְּנֵי הַזְּקֵנָה אוֹ חוֹלְצִין אוֹ מְיַבְּמִין. שֶׁאִם הִיא זוֹ אֵשֶׁת אָחִיו חֲרֵי יְבֵמָה. וְאִם הִיא אֵשֶׁת בֶּן אָחִיו מֻתֶּרֶת לְהִנָּשֵׂא לוֹ שֶׁכְּבָר נֶחְלְצָה:

ה מֵתוּ הַבָּנִים הַיְדוּעִים שֶׁל זְקֵנָה וְשֶׁל כַּלָּתָהּ וַהֲרֵי בְּנֵי הַתַּעֲרוֹבוֹת קַיָּמִין. בְּנֵי הַתַּעֲרוֹבוֹת לִנְשֵׁי בְּנֵי הַזְּקֵנָה חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין שֶׁהִיא סָפֵק אֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו שֶׁהִיא עֶרְוָה עָלָיו, סָפֵק אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁהִיא מֻתֶּרֶת לְיַבָּמָהּ. וְלִנְשֵׁי בְּנֵי הַכַּלָּה אֶחָד חוֹלֵץ בַּתְּחִלָּה וְאֶחָד מְיַבֵּם עַל כָּל פָּנִים. אִם בֶּן הַכַּלָּה הוּא שֶׁחָלַץ תְּחִלָּה הֲרֵי חָלַץ אֵשֶׁת אָחִיו וְהַשֵּׁנִי מִן הַתַּעֲרוֹבוֹת הוּא בֶּן הַזְּקֵנָה וּמֻתָּר לוֹ לִשָּׂא אֵשֶׁת בֶּן אָחִיו אַחַר שֶׁנֶּחְלְצָה מִיָּבָמָהּ. וְאִם זֶה שֶׁחָלַץ תְּחִלָּה הוּא בֶּן הַזְּקֵנָה הֲרֵי חָלַץ לְאֵשֶׁת בֶּן אָחִיו וְלֹא עָשָׂה כְּלוּם וְהַשֵּׁנִי מִן הַתַּעֲרוֹבוֹת הוּא בֶּן הַכַּלָּה וַהֲרֵי יְבֵם אֵשֶׁת אָחִיו:

ו מִי שֶׁלֹּא שָׁהָתָה אַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וְנִשֵּׂאת וְיָלְדָה וְאֵין יָדוּעַ אִם בֶּן תִּשְׁעָה לָרִאשׁוֹן אִם בֶּן שִׁבְעָה לָאַחֲרוֹן. וְהָיוּ לָהּ בָּנִים מִן הָרִאשׁוֹן וּמִן הַשֵּׁנִי. אִם מֵת זֶה הַבֵּן הַסָּפֵק. בְּנֵי הָרִאשׁוֹן וּבְנֵי הַשֵּׁנִי חוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ וְלֹא מְיַבְּמִין. שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶן שֶׁיָּבוֹא לְיַבֵּם שֶׁמָּא אֵינוֹ אָחִיו מֵאָבִיו וַהֲרֵי הוּא אָחִיו

מֵאִמּוֹ בְּוַדַּאי וְאֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ אֲסוּרָה עָלָיו לְעוֹלָם מִשּׁוּם עֶרְוָה. וְכֵן זֶה הַבֵּן הַסָּפֵק חוֹלֵץ לִנְשׁוֹתֵיהֶן וְלֹא מִיַּבֵּם׃

ז הָיָה בֵּן לָרִאשׁוֹן וּבֵן לַשֵּׁנִי שֶׁלֹּא מֵאִשָּׁה זוֹ שֶׁנִּשֵּׂאת בְּתוֹךְ זְמַן וּמֵת אֶחָד מֵהֶן. הֲרֵי הַבֵּן הַסָּפֵק חוֹלֵץ לְאֵשֶׁת זֶה שֶׁמֵּת אוֹ מְיַבֵּם. שֶׁאִם אָחִיו מֵאָבִיו הוּא הֲרֵי יִבֵּם אֶת אִשְׁתּוֹ וְאִם אֵינוֹ אָחִיו מֵאָבִיו הֲרֵי אֵין בֵּינֵיהֶן אַחֲוָה כְּלָל לְפִיכָךְ מֻתָּר לוֹ לִשָּׂא אֶת אִשְׁתּוֹ׃

ח מֵת הַבֵּן הַסָּפֵק אֶחָד מִשְּׁנֵי הַבָּנִים הַוַּדָּאִין חוֹלֵץ לְאִשְׁתּוֹ תְּחִלָּה וְהַשֵּׁנִי מְיַבֵּם עַל כָּל פָּנִים. אִם אָחִיו הוּא הֲרֵי יִבֵּם אֶת אִשְׁתּוֹ. וְאִם אֵינוֹ אָחִיו וְהוּא בֶּן הָאָב הָאַחֵר הֲרֵי נֶחְלָצָה מֵאָחִי בַּעְלָהּ׃

ט מִי שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינָה אֲחֶרֶת וְשָׁמְעָה שֶׁמֵּת וְנִשֵּׂאת וְאַחַר כָּךְ בָּא הַבַּעַל הָרִאשׁוֹן וּמֵתוּ שְׁנֵיהֶן וְלָזֶה אַחִין וְלָזֶה אַחִין. אֲחִיו שֶׁל זֶה וַאֲחִיו שֶׁל זֶה חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין׃

י חָמֵשׁ נָשִׁים שֶׁהָיָה לְכָל אַחַת מֵהֶן בֵּן יָדוּעַ וְנִתְעַבְּרוּ חֲמִשְׁתָּן וְיָלְדוּ כְּאֶחָד בְּמַחֲבוֹאָה אַחַת חֲמִשָּׁה בָּנִים אֲחֵרִים וְנִתְעָרְבוּ הַיְלָדִים וְהִגְדִּילוּ הַתַּעֲרוֹבוֹת וְנָשְׂאוּ נָשִׁים וּמֵתוּ חֲמִשָּׁה הָאֲנָשִׁים וְנָפְלוּ חֲמֵשׁ הַנָּשִׁים לִפְנֵי חֲמִשָּׁה הַבָּנִים הַוַּדָּאִין שֶׁאֵין אֶחָד מֵהֶן יוֹדֵעַ אִי זוֹ הִיא אֵשֶׁת אָחִיו כֵּיצַד תַּקָּנָתָן. אַרְבַּע מֵהֶן חוֹלְצִין לְאַחַת תְּחִלָּה וְהַחֲמִישִׁי יִשָּׂא זוֹ שֶׁנֶּחְלְצָה אַרְבַּע חֲלִיצוֹת עַל כָּל פָּנִים׃

יא כֵּיצַד. אִם אֵשֶׁת אָחִיו הִיא הֲרֵי יִבֵּם אוֹתָהּ. וְאִם אֵינָהּ אֵשֶׁת אָחִיו הֲרֵי הִיא אֵשֶׁת אָח אֶחָד מֵאַרְבָּעָה וַהֲרֵי חָלְצוּ לָהּ אַרְבַּעְתָּן תְּחִלָּה. וְכֵן הַשֵּׁנִיָּה חוֹלְצִין לָהּ אַרְבָּעָה וְהָאֶחָד מִן הָאַרְבָּעָה יִהְיֶה זֶה שֶׁנָּשָׂא הָרִאשׁוֹנָה וְהַחֲמִישִׁי יִשָּׂאֶנָּה. עַד שֶׁנִּמְצְאוּ הַבָּנִים הַחֲמִשָּׁה נָשְׂאוּ הֶחָמֵשׁ נָשִׁים אַחַר שֶׁנֶּחְלְצָה כָּל אַחַת מֵהֶן אַרְבַּע חֲלִיצוֹת׃

יב וּלְעוֹלָם הִזָּהֵר בְּכָל הַסְּפֵקוֹת הַלָּלוּ בְּעִקָּרִים אֵלּוּ. שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּסְתַּפֵּק לְךָ שֶׁמָּא בַּת חֲלִיצָה הִיא לְאִישׁ זֶה אוֹ אֵינָהּ צְרִיכָה לַחֲלִיצָה מִמֶּנּוּ. אֵינָהּ נִתֶּרֶת לְהִנָּשֵׂא לְזָר עַד שֶׁיַּחֲלֹץ לָהּ אוֹתוֹ הָאִישׁ. וְכָל מִי שֶׁיִּסְתַּפֵּק לְךָ שֶׁמָּא בִּיאָתָהּ אֲסוּרָה עַל אִישׁ זֶה בֵּין מִדִּבְרֵי תוֹרָה בֵּין מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים אֵינָהּ מִתְיַבֶּמֶת לוֹ. וְכָל שֶׁנֶּחְלְצָה חֲלִיצָה מְעֻלָּה אוֹ נִבְעֲלָה בְּעִילָה כְּשֵׁרָה הֲתֶּרָה צָרְתָהּ לָזָר׃

יג וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ תָּבִין וְתוֹרֶה בְּכָל הַסְּפֵקוֹת שֶׁיֵּאָרְעוּ לְעִנְיַן יִבּוּם וַחֲלִיצָה שֶׁהֲרֵי בְּאַרְנוּ כָּל הָעִקָּרִין שֶׁעֲלֵיהֶן תִּסְמֹךְ וְתֵדַע מִי הוּא שֶׁחוֹלֵץ וּמִי הוּא שֶׁמְּיַבֵּם וּמִי הִיא הַפְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם וּמִי הִיא הָרְאוּיָה לְיַבֵּם׃ סְלִיקוּ לְהוּ הִלְכוֹת יִבּוּם וַחֲלִיצָה בְּסַיְעָתָא דִּשְׁמַיָּא